

HELSINGIN YLIOPISTO

OPISKELIJAKIRJASTO

OPPIMATERIAALIT

VASTUU HOITAMATTA JÄÄNEESTÄ URHEILIJAN SOSIAALITURVASTA

Heikki Halila

Julkaisusta: Defensor legis : Suomen asianajajaliiton äänenkannattaja. - Helsinki : Suomen asiainajajaliitto. ISSN 0356-262X. 81 (2000) : 6, s. 974-997

Verkkojulkaisu: 2001

Saanti: <http://www.opiskelijakirjasto.lib.helsinki.fi/eres/>

Tämä aineisto on julkaistu verkossa oikeudenhaltijoiden luvalla. Aineistoa ei saa kopioida, levittää tai saattaa muuten yleisön saataviin ilman oikeudenhaltijoiden lupaa. Aineiston verkko-osoitteeseen saa viitata vapaasti. Aineistoa saa selata verkossa, mutta sitä ei saa tallentaa pysyvästi omalle tietokoneelle. Aineistoa saa opiskelua, opettamista ja tutkimusta varten tulostaa omaan käyttöön muutamia kappaleita.

Helsingin yliopiston opiskelijakirjasto - www.opiskelijakirjasto.lib.helsinki.fi - opi-info@helsinki.fi

(Über die Haftung für ungepflegte soziale
Sicherheit eines Sportlers)

1 Urheilijoiden sosiaaliturva sääntelykohteena

1.1 Päätyminen erityislainsäädäntöön

1990-luvulla kävi useiden KKO:n ratkaisujen myötä viimeisillekin epäilijöille ilmeiseksi, että urheilija voi olla urheilemisen perusteella työsuhteessa tehdessään toiselle työtä tämän johdon ja valvonnan alaisena¹. Kun näin oli asian laita, ei voitu estää sitä, että sovellettavaksi saattoi tulla urheilijoihin työsuhteen tunnusmerkistön täyttyessä paitsi työsopimuslaki myös muu yksityisoikeudellinen työlainsäädäntö. Tämä on ollut urheilupiireille hämmäntävä tieto, kun asia on tullut lopullisesti oivalletuksi.

Urheilun erityispiirteet eivät ole estäneet työsopimuslain soveltamista. Siksi ei ole voinut olla sellaista asian luontoa, niin kuin vanhennut ilmaisu on kuulunut, jonka vuoksi jokin muu työsuhteeseen perustuva sääntely jäisi soveltamatta urheilijoihin. Työn tekemiseen perustuva sosiaalilainsäädäntökään ei voinut olla poikkeustapaus.

Jos mihinkään toimiin ei olisi ryhdytty, työsuhteessa oleviin urheilijoihin olisi tullut meillä sovellettavaksi yleinen sosiaaliturvalainsäädäntö kuten yleinen työeläke- ja tapaturmavakuutuslainsäädäntö.² Tätä pidettiin yleisesti urheilun erityispiirteiden vuoksi ongelmallisena. Turvan ennakoimattomuus olisi ilmeisesti ylittänyt urheilun taloudellisen kantokyvyn ainakin takautuvien vastuiden osalta.³ Siksin päädyttiin erityislainsäädännön kannalle. Yhteiskunnallisia esteitä sen toteuttamiselle ei ollut. Syntyneen ratkaisun taustalla ollut laaja konsensus kattoi myös relevantit pelaajayhdistykset.

Vuonna 1995 urheileminen suljettiin työnte-

kijöiden eläkelakiin, yrittäjien eläkelakiin ja tapaturmavakuutuslakiin tehdyin muutoksien laki-sääteisen työeläke- ja tapaturmavakuutusjärjestelmän ulkopuolelle. Urheilijoiden eläketurvan ja tapaturmaturvan järjestämisestä annettiin otsa-asetus (537/195). Sitä uudistettiin varsin pian käytännössä saatujen kokemusten pohjalta: urheilijoiden eläke- ja tapaturva järjestämisestä annettiin uusi asetus (275/198), ja se tuli voimaan 1.5. 1998.

Uusikaan säädös ei jäänyt pitkäikäiseksi. 1.3.2000 voimaan tulleen perustuslain mukaan yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan kuuluvat muutoin lain alaan, on säädettävä lailla.⁴ Siksi eduskunnalle annettiin hallituksen esitys laiksi urheilijoiden tapaturma- ja eläketurvasta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 511/2000 vp). Eduskunta on hyväksynyt tämän lain (jäljempänä urheilijoiden sosiaaliturvalaki) (575/2000) kesäkuussa 2000. Se on vahvistettu 16.6.2000 ja tullut voimaan 1.7.2000.⁵

Voidaan kysyä, olisiko sääntelyn pitänyt olla alun alkaenkin lakitasoista, vaikka säänneltävä kohdealue koski vain suppeaa henkilöryhmää.⁶ Mitään lainsäädäntövallan delegoimiseen tai säänneltävän kohdealueen sisältöön liittyviä syitä ei näytä olleen siihen, miksei asiasta säädetty lailla. Ministeriövalmistelussa ilmoitettiin, että asetustaso riittää.⁷ Nyttämmin tällä seikalla on kuitenkin vain säädöshistoriallista merkitystä.

1.2. Järjestelmän pääkohdat ja kehittyminen

Urheilijoiden sosiaaliturvalain 1 §:ssä on säädetty seuraavaa:

Jos urheilijan ja urheiluseuran tai muun urheilutoimintaa harjoittavan yhteisön välillä on sovittu, että urheilija saa urheilemisesta veronalaista palkkaa vuodessa tai pelikaudessa vähintään 9526,16 euroa, urheiluseuran tai muun yhteisön on järjestettävä urheilijalle siihen saakka, kun hän täyttää 38 vuotta vakuutuksella sellainen turva tapaturman ja vanhuuden varalta kuin tässä laissa säädetään.

Jos urheilija, jolla ei ole 1 momentissa tarkoitettua sopimusta, saa urheilemisesta vuodessa veronalaista tuloa vähintään 9526,16 euroa, hänen on järjestettävä vakuutuksella itselleen 1 momentissa tarkoitettu turva.

Urheilijoiden sosiaaliturvalaista ilmenevällä alla vakuuttamisvelvollisuus koskee vain tietyn määrän kaudessa ansaitsevia urheilijoita. Lais- sa ei puhuta urheilijoiden työsuhteesta vaan täs-

tä sopimussuhteesta; työsuhtekysymys on voitu sivuuttaa lain soveltamisalan problematiikan piiristä. Vakuuttamisvelvollisuus koskee yhteisöä, joka maksaa urheilijalle kautta kohti tietyn määrän palkkaa riippumatta siitä, onko kyseessä työ- tai muu sopimussuhde. Lain 1.2 § koskee yksilö- lajien urheilijoita, joiden on itse huolehdittava vakuutusturvastaan.⁸

Toisin kuin tavallisten työntekijöiden laki- sääteisessä sosiaaliturvassa on asian laita, vakuutusten ja vakuutusmaksujen laiminlyönnis- tä aiheutuvaa vahinkoa ei voida urheilijoiden sosiaaliturvalain mukaan siirtää vakuutus- järjestelmän vastattavaksi. Urheilija ei saa vakuutusturvaa riippumatta siitä, onko vakuuttamisvelvollisuutta asianmukaisesti hoi- dettu. Hallituksen esityksessä ilmaistulla tavalla näin on tehty vakuutuksen luonne huomioon ottaen.⁹

Asiaan vaikuttavana syynä on järjestel- män kapea pohja, ja siihen on sanottu olevan myös urheilulajikohtaisia perusteita. Jääkiekko on sosiaaliturvan suurin maksaja, ja jääkiekos- sa maksumoraalia on pidetty muita *lajreja* pa- rempana, joskin myös jääkiekossa on ollut maksurästejä. Siksi ei pidetty suotavana, että joukkueurheilun valtalaji olisi voinut joutua mui- den lajien maksumieheksi.

Se, että vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyönnistä johtuva vaje ei siirry järjestel- män vastattavaksi, on johtanut omatyypisiin järjestelyihin urheilijoiden sosiaaliturvalaissa. On tullut säätää vakuuttamisvelvollisuuden valvon- nasta ja vastuista sen varalta, ettei urheilijan turvana ole voimassaolevaa vakuutusta. Tältä osin on eroavuuksia siinä, onko urheilijan itsen- sä vai hänen sopijakumppaninsa huolehdittava vakuuttamisesta.

1.3 Millaiseen urheilijaan lakia sovelletaan?

Aina ei ole riidatonta, millaista urheilijaa ur- heilijoiden sosiaaliturvalain 1.1 §:n vakuuttamis- velvollisuus koskee. On ensiksikin ollut tilantei- ta, joissa työntekijän vuosipalkka on ylittänyt laissa säädetyn alarajan mutta työnantaja on esittänyt, ettei urheilemisesta saatu ansio ylitä tuota rajaa. Asiaa joudutaan tällöin selvittämään sen mukaan, mitä asianomaisten kesken on so- vittu kiinnittäen huomiota myös dissimulaation mahdollisuuteen.¹⁰

Ongelmatilanteita syntyy myös urheilijoiden lyhyistä sopimuskausista. Urheilija saattaa päästä pelaamaan vain muutaman ottelun, jolloin lain markkamääräiseen alarajaan ei ulotuta, joskaan

se ei ole etukäteen varmaa. Myös niin saattaa olla asian laita, että urheilija saa palkkatuloja eri seuroilta eri urheilumuodoista ja että ansiot ylittävät yhteismäärältään lain alarajan, vaikeivät minkään työnantajan osalta erikseen.

Jääkiekossa on solmittu Jääkiekon SM-Liigan ja Suomen Jääkiekkoliijat r.y:n välillä yleis-sopimus. Tässä sopimuksessa seurat on veloitettu ottamaan vakuutukset 38-43 -vuotiaille pelaajille, joita laki ei koske, sekä pelaajille, joiden vähimmäisansiot eivät nouse laissa säädettyyn vähimmäismäärään. Lisäksi on suositettu otettavaksi vakuutus myös pelaajalle, jonka kanssa ei ole pelaajasopimusta mutta joka harjoittelee liigajoukkueen harjoitusringissä. Kun tähän sopimukseen viitataan pelaajien ja seurojen välisessä työsopimuksessa, järjestely on tullut seuroja sitovaksi. Lakisääteisen vastuun osalta tämä ei kuitenkaan lisää seuran velvoitteita toisin kuin lakisääteistä vakuuttamisvelvollisuutta laajentavien velvoittavien sopimusmääräysten osalta on asian laita. Ongelmana on tässäkin se, kenellä on vastuu, jos vakuutusta ei kuitenkaan ole voimassa.

Urheilijan normaalit kuukausiansiot voivat myös olla sen suuruisia, että niistä kertyvä vuotuinen ansio ylittäisi lain alarajan, mutta työnantaja saattaa esittää, että tarkoituksena ei ollut pitää tätä joukkueessa koko pelikautta. Jos urheilija kohtaa tapaturma ja hänellä on määräaikainen sopimus, joka olisi johtamassa lain alarajan ylittäviin vuosiansioihin, on tekaistua väittää, että urheilija oli tarkoitus myydä pois kesken kauden. Jos urheilijaan sovelletaan työvoiman vuokrauskoskevia työoikeudellisia sääntöjä, joudutaan selvittämään, kuka on kulloinkin hänen työnantajansa eli kenellä on vakuuttamisvelvollisuus.

2. Tutkimustehtävä ja järjestelmävertailuja

Jäljempänä tehdään selkoa niistä periaatteista, jotka vaikuttavat urheilijan mahdollisuuteen saada muuten kuin vakuutuksen edunsaajana itselleen urheilijoiden tapaturma- ja eläkelaisa tarkoitettuja etuja. Laissa kehitettyä järjestelmää voidaan arvioida ja tarkastella moneltakin tasolta. Vaikka järjestelmä on hyvinkin uniikki, vertailukohtia saadaan myös perinteisistä oikeudellisista instituutioista.

Liike-elämässä ja julkisyhteisöjen toiminnassa ovat ne toimet monipuolistuneet, joi-

den myötä toisen suorituksesta voidaan ottaa vastuuta tai joutua vastuuseen. Tukikirje, garancia ja julkinen lupaus ovat tärkeitä esimerkkejä käytetyistä instrumenteista, joiden sisältö ei hahmotu yhtä selkeästi kuin perinteisen yhteisvelkavastuun ja takauksen¹¹. Mistään tällaisesta ei urheilijoiden sosiaaliturvalaissa ole kuitenkaan sellaisenaan kysymys; oikeudellista hahmotusta ei ole siksi syytä tehdä tässäkään Prokusteen vuodetta rakentamalla. Konkreettisiin oikeuskysymyksiin saadaan vastauksia yleisistä sopimus- ja sopimuksenulkoista vastuuta koskevista periaatteista.

Valvontavastuun oikeudelliselle sisällölle saadaan julkisoikeudellisia kiinnekohtia mm. siitä, miten sosiaali- ja terveystieteiden on valvottava eläkesäätiöitä. Yhtenevääsyyttä on kuitenkin lähinnä vain valvonnan funktiossa. Urheilijoiden vakuutuksia eivät myönnä eläkesäätiöt, ja säätiöiden (myös eläkesäätiöiden) valvonta on lain mukaan toisenlaista kuin vakuuttamisvelvollisuudesta vastuussa olevien urheilijoiden työnantajien. Lajiliitoille asetettu valvontatehtävä poikkeaa siitä, mitä sosiaalivakuutuksen alalla muualla toteutettu. Siinä tulevat esiin eräät urheilun erityispiirteet. Niiden oikeudellisten vaikutusten arvioinnin on perustuttava normaaliin tulkintajuridiikkaan.

Urheilijoiden tapaturma- ja eläkevakuutuksen laiminlyönnistä ei ole saatu oikeuskäytäntöä, joten sen pohjalta ei päätelmiä voida tehdä. Seurojen maksuvaikeuksissa on vakuutuksia laiminlyöty, mutta riidat on onnistuttu sopimaan.¹² Asiaa on kuitenkin myös pohdittu sosiaali- ja terveystieteiden aloitteesta järjestetyissä kuulemis- ja neuvottelutilaisuuksissa.

Jäljempänä pyritään ensisijaisesti systeemikartoitukseen eli sen selvittämiseen, millaisiin oikeudellisiin perusteisiin saatetaan vedota, urheilijan vakuutusturva ei ole voimassa ja urheilija yrittää saada itselleen lakiin perustu tapaturma- ja vanhuudenturvaetuja. Tämä tutkimustehtävä sisältää kohdealueita, joihin syventyminen edellyttäisi laaja-alaisempaa osallistumista tieteelliseen keskusteluun kuin tässä mahdollista. Toiselta puolen tarjoutuu kuitenkin tilaisuus arvioida sellaisia oikeuskysymyksiä, joilla on merkitystä muutenkin kuin urheilun sosiaaliturvan kannalta.¹³

Jäljempänä ei paneuduta enää siihen, millaiseen urheilijaan lakia sovelletaan. Samoin si-
vuutetaan se erityiskysymys, voidaanko kysymyksessä olevia saatavia periä palkkaturvasta. Esityksen ulkopuolelle jää niin ikään se, miten vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyönyt ja

maksuvelvolliseksi joutunut työnantajayhteisö voi kohdistaa regressikanteen niitä kohtaan, jotka ovat laiminlyöneet vakuuttamisvelvollisuuden. Näin ollen esille ei tule sitä yleistä seikkaa, miten osakeyhtiön konkurssipesä voi OYL 15:43:n perusteella nostaa kanteen vastuuvapaudesta huomatta.

3. Urheiluseuran asema ja vastuu vakuutusturvan järjestämisen laiminlyönnistä

3.1 Kuka tai mikä on vakuuttamisvelvollinen työnantaja?

Kun urheilijoiden sosiaaliturvasta säädettiin vuonna 1995, säädöksessä puhuttiin vain urheiluseurasta subjektina, jonka on huolehdittava urheilijan vakuuttamisesta. Vielä tuolloin tämä tuntui luontevalta ja asianmukaiselta. Tilanne muuttui kuitenkin nopeasti. Kun vuonna 1998 valmisteltiin uutta asetusta, helsinkiläinen jääkiekon liigajoukkue Jokerit oli muuttunut osakeyhtiöksi.

Tämän johdosta päädyttiin tekniseltä vaikuttavaan säädösmuutokseen. Vakuuttamisvelvolliseksi säädettiin urheiluseura tai muu yhteisö, joka tehnyt urheilijan kanssa sopimuksen urheilemisesta. Näin on säädetty myös vuonna 2000 annetussa laissa.

Vuoden 1998 asetusta annettaessa oli esillä myös muita vaihtoehtoja, jotka osoittavat urheilun oikeudelliskumiseen liittyviä jännitteitä. Jos asetustasolla ollutta sääntelyä ei olisi muutettu, (osake)yhtiömuotoiset urheilijoiden sopimuskumppanit - käytännössä tavallisesti työnantajat olisivat tulleet yleisen ansiosidonnaisen sosiaaliturvan piiriin. Tämä olisi merkinnyt luopumista sosiaaliturvan neutraliteettiperiaatteesta.¹⁵ Sosiaaliturvan taso olisi mitoitettu urheilijoille eri tavoin sen perusteella, onko heidän työnantajansa aatteellinen yhdistys vai yhtiö.

Ratkaisua, joka olisi syntynyt itsestään, jos säädösmuutosta ei olisi toteutettu, olisi voitu ajatella perusteltavaksi urheiluideologisilla syillä.

Kansanliikkeenä toimivan urheilun asemien turvaamiseksi saattoi tuntua hyväksyttävältä, että myös lainsäädäntötoimin tehdään kaikki voitava, jotta urheilun kilpailutoimintaa harjoit-

⁴ tetaan yhdistysmuotoisesti. Tämä ei kuitenkaan olisi yleiseltä kannalta perusteltua.

Vakuutusturvaa ei tule mitoitaa eritasoiseksi työnantajan valitseman organisaation perusteella, eikä sosiaaliturvaa koskevassa säädöksessä ole tarkoituksenmukaista rajoittaa sitä, millä oikeudellisella tavalla organisoitu yhteisö saa harjoittaa myös työnantajana toimien urheilua ja joutua velvolliseksi ottamaan vakuutuksia palveluksessaan oleville urheilijoille. Urheilun itsesääntelyn piiriin kuuluu sen sijaan se, mitä oikeudellista muotoa käyttäen kilpailutoimintaa voidaan harjoittaa ja keitä hyväksytään lajiliiton tai liigan jäseneksi. Miten se voi kulloinkin tapahtua, muodostaa tässä sivuutetuksi tulevan oman kysymyksensä.¹⁶

3.2 Turvan kattaminen

Urheilijoiden sosiaaliturvalain 7 §:n mukaan vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyönyt urheiluseura tai muu urheilutoimintaa harjoittava yhteisö on velvollinen kustantamaan urheilijalle laiminlyönnin vuoksi saamatta jääneen turvan. Kyseeseen ei näin tule vakuutusmaksun suorittaminen moninkertaisesti, niin kuin liikennevakuutuslain 16 §:n mukaan tapahtuu, jos vakuuttamisvelvollisuus on laiminlyöty, vaan vastuu itse vakuutustapahtumasta. Tämä on tehokas sanktio vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyönnin varalta.

Urheilijoiden sosiaaliturvalain 8.2 §:n mukaan tämän lain mukainen vakuutuksen maksu viivästyskorkoineen saadaan periä ulosottoimin ilman tuomiota tai päätöstä siten kuin verojen ja maksujen perimisestä ulosottoimin annetussa laissa (367/1961) säädetään. Jos vakuuttamisvelvollinen ei ole huolehtinut maksuista, se voi näin joutua maksamaan sekä rästiin jääneen vakuutusmaksun että maksamaan urheilijalle korvauksen vakuutustapahtumasta. Tämä vaikuttaa sanktiokumulaatiolta, joskaan se ei ole oikeusjärjestyksen perusteiden vastaista.

3.3 Lajikohtaiset sanktiot

Urheilun lajiliiton tulee SLU:n eettisen työryhmän suosituksen mukaisesti määrätä lajikohtaisia (kurinpito)sanktioita vakuuttamisvelvollisuutensa laiminlyönyttä urheilun työnantajaa kohtaan.¹⁷ SLU ei voi kuitenkaan yhdistysautonomiaperiaatteen vuoksi velvoittaa lajiliittoja tätä tekemään.¹⁸

Vaikka suosituksen mukaiset määräykset sisältyisivätkin kilpailu- tai sarjamääräyksiin,

asianomaisen lajiliiton asiana on sanktioista päättäminen. Jäsenseurat eivät voi YhdL 32 §:n perusteella yhdistyksen päätöksen moittimiseen oikeutettuinakaan vaatia liittoa tekemään päätöksiä, joihin tulisi ryhtyä yhdistyksen sisäisten normien johdosta. Kurinpitotoimien uhka on kuitenkin kaiken kaikkiaan pelote, joka voi pakottaa vaikeuksiin joutuneen työnantajan huolehtimaan velvoitteistaan.

SLU voi erottaa jäsenenään olevan lajiliiton, joka menettelyllään on aiheuttanut sille huomattavan vahingon, mutta tämän sanktion toteuttaminen ei tule käytännössä hevin kysymykseen. Lievempiä kurinpitotoimia ei eettisistä periaatteista piittaamattomiin lajiliittoihin voida kohdistaa, sellaisista kun ei ole määräyksiä SLU:n säännöissä.

Urheilijan kannalta voidaan todeta, että hänen työnantajaansa voidaan kohdistaa vakavia sanktioita vakuuttamisen laiminlyönnin varalta. Ongelmana on kuitenkin työnantajien heikko taloudellinen kantokyky. Yksikin vakava urheilijaa kohtaava tapaturma, jonka varalta ei ole voimassa asianmukaista vakuutusta, voi viedä seuran tai yhtiön vararikkoon.

4 Tapaturmavakuutuslaitosten liiton vastuu laiminlyönneistä

Tapaturmavakuutuslaitosten liiton on urheilijoiden sosiaaliturvalain 5 §:n mukaan huolehdittava vakuuttamisen seurannasta ja yleisestä valvonnasta. Vakuutuslaitosten on annettava tehtävän hoitamista varten välttämättömät tiedot lain mukaista vakuutuksista ja vahingoista. Liiton on niin ikään annettava vuosittain sosiaali- ja terveysministeriölle kertomus urheilijoiden tapaturma- ja eläketurvasta annetun lain mukaisen vakuutusturvan toteutumisesta.

Tapaturmavakuutuslaitosten liitto ei näytä nykyisin sen käytössä olevien tietojen perusteella voivan konkreettisesti puuttua siihen, onko lain piiriin kuuluvan urheilijan vakuuttaminen laiminlyöty. Sillehän kuuluu vain seuranta ja yleinen valvonta, ei sen sijaan sen selvittäminen, onko yksittäisen urheilijan vakuuttamisesta huolehdittu asianmukaisesti.¹⁹ Liiton ei ole informoitava urheilijaa hänen puutteellisesta sosiaaliturvastaan.

Vaikka yleisessä valvonnassa olisi paljonkin huomauttamista, ei syy-yhteyttä urheilijan kärsimän vakuutusturvan vajeen ja liiton laiminlyöntien välillä voida hevin esittää. Tapaturmavakuutuslaitosten liitolta ei sitä paitsi

⁵ ole käytössään keinoja, joilla se voisi vaikuttaa tehokkaasti yksittäisen urheilijan vakuutusturvan järjestämiseen. Urheilija ei siksi voine kohdistaa liittoon, johon sillä ei ole sopimussuhdetta, menestyksellisesti vahingonkorvauslakiin perustuvaa korvausvastuuta, jos vakuutusturvasta ei ole huolehdittu. Merkitystä ei siten näytä olevan syy-yhteyden puuttumisen vuoksi sillä, täyttyisivätkö tässä tapauksessa VahL 5:1:ssä säädetyt varallisuusvahingon korvaamisen edellytykset.

Esitettyä tulkintasuositusta voidaan perustella myös KKO:n ratkaisulla 1996:96. Se on otsikoitu seuraavasti:

Sosiaali- ja terveysministeriön tuli valvoa avustuskassan toimintaa kassan vakavaraisuuden ja toimintaedellytysten varmistamiseksi sekä ryhtyä kassan toimintaedellytysten loputtua toimenpiteisiin kassan purkamiseksi. Kysymys on kassan jäsenelle eroavustuksen saamatta jäämisestä aiheutuneen vahingon syy-yhteydestä ministeriön laiminlyöntiin.

KKO katsoi, että laiminlyödessään avustuskassalain mukaisen keskeisen valvontavelvollisuutensa ministeriö ei ollut täyttänyt niitä virkatoimille kohtuudella asetettavia vaatimuksia, joita VahL 3 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitetaan. Etuuksien saamatta jääminen ei kuitenkaan tuomiossa esitetyn tavoin ollut syy-yhteydessä ministeriön laiminlyöntiin, kun ministeriön asianmukainen toiminta olisi johtanut siihen, että kassa olisi purettu jo ennen kuin kassankokous päätti asettaa kassan suoritustilaan. Tällöinkään asianomainen ei olisi voinut virasta erotessaan saada kassasta eroavustusta. Jos Tapaturmavakuutusten liitolta vaadittaisiin korvausta toteutumatta jääneestä sosiaaliturvasta, juttu luultavasti ratkaistaisiin tuomioistuimessa tässä siteerattujen suuntaviivojen mukaisesti.

5. Vakuutuslaitoksen vastuu

5.1 Informaatiovelvollisuus ja urheilijan reagointimahdollisuudet

Urheilijavakuutuksia hoitavan vakuutuslaitoksen on lain 5 §:n mukaan paitsi annettava tietoja Tapaturmavakuutuslaitosten liitolle myös annettava urheilijalle vuosittain ja muulloinkin tarvittaessa selvitys tämän vakuutusturvasta. Sen on myös ilmoitettava viipymättä urheilijalle sellai-

sesta vakuutusmaksun laiminlyönnistä, joka esittää kysymyksessä olevan lain mukaisen turvan jatkumisen.²⁰

Vakuutuslaitoksen informaatiovelvollisuuden rationa on se, että urheilija voi ryhtyä sopiviksi katsomiinsa toimiin voidakseen kattaa vakuutusturvansa. Nämä eivät ole ilman muuta pelkästään fiktiivisiä. Urheilija voi ensiksikin pistää työnantajansa huolehtimaan sosiaaliturvastaan. Jos vakuutus on otettu mutta maksuvelvollisuus laiminlyöty, tehoa antaa lain 8.2 §:n säännös maksun perimisestä ulosottotoimin ilman tuomiota tai päätöstä.

Urheilija voi myös itse maksaa vakuutusmaksun ja periä sen takaisin työnantajaltaan. Regressiä yleisesti koskevien periaatteiden mukaisesti urheilijalla tulisi olla tähän oikeus. Regressioikeushan on yleisesti ottaen sillä, joka on maksanut yli hänelle kuuluvan osuuden velvoitteesta, vaikkei tästä ole yleistä säännöstä velvoiteoikeudellisessa lainsäädännössä. Olemassa olevat legaalinormit sisältävät regressiä rajoittavia sääntöjä mutta eivät ainakaan selkeästi yleisperiaatetta.²¹

Tarkasteltavana olevassa tilanteessa ei merkitystä ole sillä, onko maksusuorituksen tehnyt yhteisvelallinen, takaaja, *negotiorum gestor* tai jossain muussa ominaisuudessa maksun suorittanut henkilö. Olennaista kuitenkin on, että takaisin maksettavaksi vaadittava asianomaisen maksusuoritus ei ole ollut aiheeton. Sitä se ei ole silloin, kun urheilija on ilmoittanut työnantajalleen tulevansa suorittamaan vakuutusmaksun tämän puolesta pitääkseen vakuutuksen voimassa.

Vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyöntiä voidaan myös pitää työsuhteen purkamisperusteena. Urheilija voi siten pyrkiä vaihtamaan seuraa kesken sopimuskauden. Tähän voi olla syytäkin: jos sosiaaliturvaan kuuluvasta maksuvelvollisuudesta ei ole huolehdittu, on mahdollista, että muitakin työnantajavelvoitteita laiminlyödään. Sarjamääräyksistä riippuu, millä tavoin seuravaihdos onnistuu, eli pääseekö sopimuksensa purkanut urheilija pelaamaan uudessa joukkueessa vielä saman kauden aikana. Työnantajavaihdokselle ei kuitenkaan ole estettä, ja urheilija voi sen myötä pyrkiä ainakin varmistamaan sosiaaliturvansa olemassaolon.

5.2 Puutteellisesta informoinnista johtuva korvausvastuu

Urheilijoiden sosiaaliturvalaissa ei ole vahingonkorvaussanktioita sen varalle, että vakuutus-

⁶laitos ei huolehdi sille kuuluvasta informaatiovelvollisuudesta. Laissa on kuitenkin tätä vahvempi tehoste. Lain 8.1 §:n mukaan vakuutuslaitoksen irtisanoessa vakuutuksen vakuutusmaksun laiminlyönnin vuoksi urheilijan vakuutus turva kuitenkin jatkuu vähintään kuukauden ajan siitä, kun vakuutuslaitos on lähettänyt urheilijalle kirjallisen ilmoituksen vakuutuksen päättymisestä.

Jos ollaan yhtä mieltä ilmoituksen asianmukaisesta lähettämisestä, ei epävarmuutta ole siitä, onko vakuutus voimassa. Jos vakuutus on irtisanottu ja ilmoitus asianmukaisesti lähetetty, vakuutus ei ole voimassa. Tähän ei tarvita ilmoituksen saapumista urheilijalle. Urheilijoiden sosiaaliturvalaissa on näet omaksuttu sama periaate kuin OikTL 40 §:ssä: ilmoitus lähtee vastaanottajan riskillä.²²

Jos vakuutus on irtisanottu ja urheilija väittää, ettei ole saanut tapahtumasta lain 8.1 §:n mukaista ilmoitusta, vakuutuslaitoksen on osoitettava lähettäneensä ilmoituksen sellaiseen osoitteeseen, josta urheilijan olisi pitänyt olla tavoitettavissa. Jos vakuutuslaitos ei kykene tätä tekemään, irtisanomista ei ole tapahtunut tehokkaasti, ja vakuutus on voimassa.

Esitetyin tavoin vakuutus on joko voimassa tai ei sitä ole sen mukaan, onko maksulaiminlyönnistä tehty asianmukaista ilmoitusta. Vaikka laista puuttuisi 8.1 §, olisi hyvinkin ajateltavissa, että vakuutusyhtiö joutuisi korvaamaan lain 5.2 §:n informaatiovelvollisuuden laiminlyönnistä johtuvan varallisuusvahingon (positiivisen sopimusintressin).

Urheilija voisi esitetyssä tapauksessa väittää, että hän olisi voinut välttää sosiaaliturvansa vajeen reagoimalla ajoissa, jos hän olisi saanut lainmukaisen ilmoituksen. Vaikka urheilijan ja vakuutuksenantajan välillä ei ole sopimussuhdetta, voidaan ajatella, että kyseessä on kuitenkin sopimuksenkaltaisen suhde yhtiön ja edunsaajan välillä ja että oikeussuojan tarpeen vuoksi sovelletaan sopimusperusteisen korvauksen periaatteita.²³ Varallisuusvahinko kuuluisi näin ilman VahL 5:1:ssä säädettyjen edellytysten täyttymistäkin korvattavien vahinkojen piiriin. Vaatimuksena kuitenkin olisi, ettei urheilija olisi muulla tavoin saanut tietää, että vakuutusmaksuja on laiminlyöty. Jos urheilija tiedon asiasta saatuaan pysyisi passiivisena, hän syyllistyisi korvauksen epäämiseen tai alentamiseen joltavan myötävaikuttavaan tuottamukseen.

6 Urheilun lajiliiton ja liigan vastuu vakuutusturvasta

6.1 Lajiliittojen ja liigojen määrääminen vakuuttamisvelvollisuuden valvojiksi

Vuonna 1995 säädetyin asetuksen 2.2 §:n mukaan sosiaali- ja terveysministeriön nimeämän valtakunnallisen liikuntajärjestön tuli huolehtia vakuuttamisvelvollisuuden seurannasta ja valvonnasta ja antaa siitä vuosittain kertomus ministeriölle. Oli asianmukaista, että valvontatehtävää suorittamaan määrättiin alan keskus Suomen Liikunta ja Urheilu ry (SLU). Vaihtoehtoista ratkaisua ei tuolloin ollut olemassa.

Operatiiviseksi luonnehdittava valvontatehtävä ei kuitenkaan luontunut erityisen hyvin keskusjärjestölle, jolla ei kansanliikkeenä toimivan urheilun organisaatiomallin vuoksi ole keinoja puuttua lajien sisäisiin asioihin.²⁴ Tehtävä oli myös käytännössä hankala suoritettavaksi. Siksi voitiin pitää edistysaskeleena sitä, että 1998 säädetyssä asetuksessa valvonta siirrettiin urheilun lajiliitoille eli hierarkkisesti keskusjärjestötasoa porrasta alemmas. Lajiliitoilla on valvontatehtävään keskusjärjestöä paremmat varat ja käytössään myös oikeudellisia vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyöntejä kohtaan. Vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyöntiä ei ole voitu kuitenkaan estää liigan eikä lajiliiton valvontatoimilla. Laiminlyöntejä on ollut sekä ykkös- että kakkossarjatasolla.

Säädettäessä urheilijoiden sosiaaliturvalakia ei ollut syytä sivuuttaa sitä, että ylimmän tason kilpailutoiminnan organisoiminen oli monissa (joukkue)urheilulajeissa siirtynyt lajiliitolta liigalle.²⁵ Se on kuitenkin tapahtunut yhteistömin asianomaisen lajiliiton kanssa. Tämän tapahtumien kulun ei olisi välttämättä tarvinnut merkitä sitä, että urheilijoiden sosiaaliturvan valvonta olisi tehty mahdolliseksi siirtää lajiliitolta liigalle. Näin kuitenkin meneteltiin, mitä on syytä pitää perusteltuna. Lain 6 §:n mukaan valvonta kuuluu lajiliitolle tai muulle kilpailutoiminnasta vastaavalle yhteisölle, käytännössä liigalle.

Ratkaisuna on se, että valvonta kuuluu taholle, joka organisoii kilpailutoiminnan, olipa tämä lajiliitto tai liiga. Siksi ei ongelmia synny siitä, kummalle näistä valvonta kuuluu. Tätä ei tosin ole mainittu hallituksen esityksessä, jossa puhutaan vain lajiliiton valvontatehtävästä²⁶. Käytännössä enin osa urheilijoiden vakuutuksista

⁷ kuuluu liigojen valvonnan piiriin. Urheilijoiden sosiaaliturvalaissa on lähdetty siitä, että jokaisessa lajissa on urheilutoimintaa harjoittavista yksiköistä koostuva tai muu kilpailutoiminnasta vastaava yhteisö. Ilman jompaa kumpaa ei selaista kilpailutoimintaa

epäilemättä voitaisi käytännössä järjestää, jonka piiristä urheilija voisi saada laissa edellytetyin tavoin toimeentulonsa. Estettä ei sinänsä ole sille, että ammattilaisseurat järjestäisivät villin liigan ilman lajiliiton ja siihen kytköksissä olevan liigan myötävaikutusta, mutta tällöinkin luultavasti organisoitaisiin erikseen kilpailutoiminnasta vastaava yhteisö.

6.2 Onko lajiliitolle säilytetty garantia vakuutusturvan olemassaolosta?

Urheilijoiden sosiaaliturvalain 6.1 §:n mukaan urheilun lajiliiton tai muun kilpailutoiminnasta vastaavan yhteisön on huolehdittava, että sen piirissä harjoitettavaan kilpailutoimintaan osallistuvat urheiluseurat ja muut urheilutoimintaa harjoittavat yhteisöt sekä urheilijat järjestävät tämän lain mukaisen vakuutusturvan. Tehtävän täyttämistä varten on seurojen ja muiden urheilutoimintaa harjoittavien yhteisöjen ilmoitettava vuosittain tiedot lain piiriin kuuluvien urheilijoiden lukumääristä.

Urheilijoiden sosiaaliturvalain 6 §:n otsikko on urheilun lajiliiton ja urheiluseuran vastuu. Se ei vastaa lainkohdan sisältöä, joka koskee lajiliiton (ja vastaavan) velvollisuuksia, ei sen sijaan vastuuta. Velvollisuuksien sisältö ei jääne säädöstekstin valossa epäselväksi. Pulmia näyttää sen sijaan muodostuvan vastuun sisällöstä.

Sosiaaliturvalain 6.1 §:n sisältö voitaisiin sanamuotoa erittelemällä päätellä sellaiseksikin, että lajiliitolta (tai vastaavalla) on selkeä toimintavelvoite vakuutusturvasta huolehtimisesta. Jos vakuutusta ei olisi, lajiliiton tulisi huolehtia sen olemassaolosta. Huolehtimisvelvoite sisältäisi tämän mukaisesti garantian vakuutusturvan olemassaolosta.

Esitetty tulkinta ei kuitenkaan ole sopusoinnussa lain perustelujen kanssa. Niissä puhutaan valvonnasta, urheilijan kehottamisesta vakuutuksen ottamiseen sekä kilpailumääräyksiin sisältyvistä vaatimuksista siitä, miten on huolehdittava vakuutusturvasta, ei siitä, että liiton tulisi itsensä huolehtia vakuutuksen ottamisesta tai kantaa vastuu sen varalta, että vakuuttaminen on laiminlyöty.²⁷

Urheiluseuralle ja muulle vakuuttamisvelvolliselle on edellä esitetyn tavoin määrätty lain

7 §:ssä (luontoissuoritus)vastuu vakuuttamisen laiminlyönnistä. Lajiliiton osalta ei tällaista sääntelyä ole. Tämäkin tukee sitä, ettei lajiliitolle ole säilytetty garantiaa vakuutusturvasta. Valvontavelvolliselle ei sitä paitsi yleensäkaan kuulu garantiaa suorituksen olemassaolosta, kuten myös KKO:n ratkaisusta 1996:96 voidaan päätellä.

6.3 Valvontavelvollisen keinovalikoima

Urheilijoiden sosiaaliturvalain ideana on se, että lajiliitto voi hoitaa valvontatehtävänsä saamalla ja antamalla tietoja vakuutettavista ja vakuutusturvan hoitamisesta. Velvollisuudeksi on asetettu siitä huolehtiminen, että lain mukainen vakuutusturva järjestetään. Avoimeksi on jätetty lakitekstissä se, miten tämä voi käytännössä tapahtua. Perusteluissa on kuitenkin otettu myös tähän kantaa.

Hallituksen esityksen mukaan useimpien lajiliittojen kilpailusäännöissä asetetaan nykyisin kilpailu- ja pelikelpoisuuden edellytykseksi lainsäädännössä edellytetyn vakuutusturvan järjestäminen. Lajiliittojen ensisijaiseksi tehtäväksi onkin mainittu näiden urheilun sääntöjen noudattamisen valvominen ja urheilijan kehottaminen järjestämään vakuutusturva. Viimeksi mainittu seikka koskee yksilöurheilijaa, jonka itsensä tulee huolehtia vakuuttamisesta.²⁸

Hallituksen esityksen perusteet ovat todellisuuspohjaiset. Vakuuttamisvelvollisuutta koskevien sarjamääräysten ylläpitäminen ja niiden noudattamisen valvominen ovat keinoja, joilla lajiliitto voi pyrkiä tehokkaastikin siihen, että lakia noudatetaan. Urheilun sisäinen normisto, yhdistyksen sääntöjä hierarkkisesti alemmanasteinen taso, on nostettu - tosin vain perusteluissa - laissa asetetun velvoitteen toteuttamisen instrumentiksi. Tämä on urheilun oikeudellistumisen kannalta huomionarvoista. Kun lajiliitot ovat yhdistysautonomian suojaamia yhteisöjä, saatetaan

kuitenkin kysyä, millaisia toimintavelvoitteita niille voidaan tältä osin asettaa.

Kuten edellä on SLU:n keinovalikoiman osalta todettu, keskusjärjestö ei voi velvoittaa lajiliittoja ottamaan kilpailusääntöihin vakuuttamisvelvollisuutta koskevia määräyksiä tai velvoittaa niitä käyttämään kilpailu- tai sarjamääräyksiin taikka muihin oikeudellisesti velvoittaviin normeihin perustuvia kurinpitotoimia. Oma kysymyksensä on, voitaisiinko urheilijoiden sosiaaliturvaa koskevassa tai muussa laissa tunkeutua yhdistysautonomian alueelle niin, että lajiliitot

⁸ velvoitettaisiin legaalinormein määrättyjen sanktioiden käyttämiseen. Jos näin tehtäisiin, kyseessä olisi varsin merkittävä periaateratkaisu.

Olennaista nykytilanteessa on se, ettei urheilijoiden sosiaaliturvalaissa ole puututtu tehokkaasti yhdistysautonomiaan. Hallituksen esityksen perustelulausumia ei näet voida tulkita niin, että kajoaminen olisi niiden myötä tapahtunut. Lajiliittojen asiana on yhä harkita, otetaanko kilpailusääntöihin vakuuttamisvelvollisuutta koskevia määräyksiä ja jos otetaan, mihin toimiin ryhdytään, jos velvollisuus laiminlyödään. Tämä koskee niin liitosta erottamista, sarjasta sulkemista, kilpailukelvottomuutta kuin muitakin liiton (toiminta)sääntöihin ja kilpailusääntöihin perustuvia kurinpitotoimia. Eri asia on, että jotain lajiliiton on tehtävä täyttääkseen laissa asetetun valvontavelvollisuutensa. Käytännössä sopivia keinoja ovat juuri hallituksen esityksessä suositetut toimet.

6.4 Lajiliiton vahingonkorvausvastuu urheilijaa kohtaan

6.4.1 Korvausvastuun systemaattinen paikantaminen

Urheilija saattaa ajatella, että lajiliitto ei ole riittävän tarmokkaasti huolehtinut valvontatehtävästään, jos urheilijan vakuuttaminen on laiminlyöty. Urheilijan mielessä voi olla, että vakuutusturva olisi ollut järjestyksessä, jos lajiliitto olisi ryhtynyt heti kaikkiin niihin toimiin, joihin SLU:n Eettisen työryhmän mietinnön suositusten mukaisesti olisi tullut ryhtyä, tai muulla tavoin tehokkaasti painostanut työnantajaa. Siksi voidaan pohtia asiaan liittyviä vahingonkorvausvelvollisuuden edellytyksiä.

Vahingonkorvausvastuun keskeiseen asetelmaan, kysymykseen siitä, onko mahdollinen vastuu sopimusvastuuta vai sopimuksenulkoista vastuuta, on syytä kiinnittää tässäkin huomiota. Jos urheilija kuuluu lajinsa maajoukkueeseen ja maajoukkueessa urheilemisesta on tehty tämän kanssa sopimus, lajiliitto ei ole valvontavelvollinen vaan voi laissa säädettyjen edellytysten täytyessä olla itse vakuuttamisvelvollinen. Urheilijan lajiliiton välillä vallitsee sopimussuhde, jonka vuoksi mahdollinen korvausvelvollisuus on sopimusperusteista.²⁹ Tämä on toteutettavissa suoraan urheilijoiden sosiaaliturvalain perusteella samaan tapaan kuin muiden vakuuttamisesta vastuussa olevien osalta.

Muussa kuin edellä mainitussa tapaukses-

sa urheilijalla ei voitane katsoa olevan sopimus-suhdetta asianomaiseen lajiliittoon. Pelkkä valvontavelvollisuus ei perusta vahingonkorvaus-oikeudellisestikaan relevanttia sopimussuhdetta tai siihen rinnastuvaa suhdetta urheilijan ja lajiliiton välille, toisin kuin näyttää olevan asiaa laita edunsaaja-asemassa olevan urheilijan ja vakuutusyhtiön välillä. Urheilijalla ei ole lajiliittoa kohtaan mihinkään sopimukseen perustuvia oikeuksia.

Lajiliiton valvontaan kuuluvat velvoitteet eivät ole sillä tavoin määräytyneitä, että niiden rikkomisen voitaisiin katsoa merkitsevän sopimusvelvoitteiden rikkomista. Vaikka lajiliitto ei ole valvontavelvollisuutta suorittaessaan urheilijaan nähden kokonaan ulkopuolinen, riittäviä perusteita ei näytä olevan sillekään, että kyseessä olisi sellainen välialue, joka ei luontevasti kuulu joko sopimusvastuun tai sopimuksen ulkoisen vastuun piiriin.

Lajiliiton vahingonkorvausvastuun yleisenä edellytyksenä on se, että urheilijalle on aiheutunut sen tuottamuksellisen menettelyn johdosta vahinkoa. Jos lajiliitto on ryhtynyt vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyönnin vuoksi niihin toimiin, joita urheilijan sosiaaliturvalain perusteluissa on mainittu, ei tuottamuksellista menettelyä ole olemassa. Lajiliitollahan ei ole garantiaa vakuutusturvasta, ja sen mahdollisuudet velvoittaa urheilijan työnantaja ottamaan vakuutus ovat vain välilliset.

Jos lajiliitto ei ole ryhtynyt sille tarjolla oleviin kurinpitotoimiin ja vakuutusturva on laiminlyöty, joudutaan pohtimaan, olisivatko liiton toimet voineet johtaa vakuutusturvan olemassaoloon. On spekulointia varaista, olisiko työnantaja huolehtinut vakuuttamisesta, vaikka sitä olivat kohdanneet sinänsä rankat ja usein tehokkaat lajinsisäiset sanktiot. Jos työnantajalla on huomattavia talousvaikeuksia, on käytännössä tavallista ettei lakisääteisistä tehtävistä huolehdita.

Kun kyse ei ole liiton velvollisuudesta ottaa vakuutus vaan sen velvollisuudesta valvoa, miten vakuutusturvasta huolehditaan, on selvítettävä, milloin laiminlyönnillä on syy-yhteys urheilijan kohtaamaan vahinkoon. Lajiliittoja ei esitetyn mukaisesti voida katsoa velvoitetun noudattamaan SLU:n eettisiä suosituksia. Sitä ei ole voitu tehdä legaalinormeilla eikä keskusjärjestön määräyksin. Vahingonkorvausvelvollisuus ei kuinkaan tule suljetuksi pois pelkästään tällä perusteella, mutta se saattaa tosin aiheuttaa jonkinlaisen kynnyksen korvausvelvollisuudelle. Korvausvelvollisuutta vastaan puhuu myös edellä

selostettu KKO:n ratkaisu 1996:96, jossa valvontavelvollisuus ei konstituoinut vahingonkorvausvelvollisuutta (julkiselle vallalle).

Vaikka lajiliittoa ei voidakaan velvoittaa käyttämään tehokkaasti valvontatoimissaan SLU:n suosittamia toimia, joihinkin valvontatoimiin sen on kuitenkin lain mukaan ryhdyttävä. Jos se on laiminlyönyt ne epävirallisetkin toimet, joilla urheilutyönantajaa olisi voitu yrittää saada huolehtimaan velvoitteistaan, se on syyllistynyt laiminlyöntiin Korvausvelvollisuuskysymys sivuaa siten tässä myös doktriinissa paljon käsiteltyä oikeudenvastaisuusoppia.³⁰ Vaikka korvausvastuuseen liittyvät syy-yhteys- ja tuottamusedellytykset olisivat olemassa, myös vahinkolajiin liittyvien korvausedellytysten on täytyttävä.

6.4.2 Varallisuusvahingon korvaamisen erityisperusteet

Kun urheilijalle valvontavelvollisuuden laiminlyönnistä mahdollisesti syntyvä vahinko on varallisuusvahinkoa, korvausvastuu tulee kysymykseen vain, jos Vahl 5:1:ssä säädetty edellytykset täyttyvät. Vahingon on näin ollen pitänyt aiheutua rikollisesta teosta tai julkisen vallan käyttämisestä taikka korvausvelvollisuudelle on muuten oltava erityisen painavat syyt. Näistä kiinnittyy huomio ensisijaisesti siihen, voisiko valvontavelvollisuus merkitä julkisen vallan harjoittamista ja johtaa varallisuusvahingon korvaamiseen. Vaikka näet vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyöminen olisi aiheutettu rikollisella teolla, lajiliiton valvontavelvollisuuden laiminlyöntiin ei liity rikollista menettelyä.

Saarnilehto on kirjoittanut asiasta seuraavasti:

Lajiliiton vastuun osalta kysymys kuuluu, onko sille annettu julkista valtaa, kun se "huolehtii vakuuttamisen valvonnasta käytännön tasolla" asetuksen nojalla. Sosiaalivakuutusta koskeissa säännöksissähän on kyse yhteiskunnan tuesta sopimussuhteen heikommalle osapuolelle eli urheilijaa suojaavasta lainsäädännöstä.³¹

Saarnilehto on edellä siteeratusta kappaleesta tyytynyt hahmottamaan kysymyksenasettelua antamalla siihen pohjautuvaa vastausta. Painoarvoa on annettu sille, että sosiaalivakuutus on yhteiskunnan tukea sopimussuhteen heikommalle osapuolelle. Tämä onkin tietty oikeuspoliittinen peruste varallisuusvahinkojen korvaamiselle sopimuksenulkoisessa tilanteessa³², mutta konkreettisesti lain-

tulkinnassa argumentti vaikuttaa varsin yleiseltä.

Suomessa on käyty laajaa keskustelua siitä, milloin julkisen vallan toimet ja laiminlyönnit käsittävät Vahl 3:2:ssa tarkoitettua julkisen vallan käyttämistä. Tulkinta on kulkenut monessa tapauksessa laajentavaan suuntaan. Julkisen vallan käyttämistä vahingonkorvauslakia sovellettaessa on ollut muukin toiminta kuin kansalaisten oikeusasemaan välittömästi vaikuttavien hallintopäätösten tekeminen kuten viranomaisen tehtäviin kuuluva neuvontatoiminta.³³ Oikeuskäytäntöön tukeutuvassa oikeuskirjallisuudessa on kuitenkin varoitettu yleistävistä kannanmäärityksistä.³⁴

KKO:n ratkaisun 1996:96 perusteluissa on asianmukaisesti katsottu sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön harjoittaman avustuskassan valvontatoiminnan olevan Vahl 3:2:ssa tarkoitettua julkisen vallan käyttämistä. Suomen Asianajajaliiton harjoittamassa asianajajien valvonnassa ja siihen perustuvassa kurinpitotoiminnassa, jota sitäkin voidaan pitää julkisen vallan käyttämisenä, on tullut esiin myös se, onko asianajaja huolehtinut vastuuvakuutuksen ottamisesta.³⁵ Suomen Asianajajaliittoa ei tiettävästi ole vaadittu korvaamaan vastuuvakuutuksen puuttumisesta aiheutunutta vahinkoa. Tällaisella vaatimuksella olisi tuskin onnistumisen edellytyksiä, ellei liitto ole tuottamuksellisesti ollut ryhtymättä asianmukaisiin toimiin saatuaan laiminlyönnistä tiedon.

Tarkasteltavana olevassa tapauksessa ei ole kysymys siitä, onko julkinen valta valvontavelvollisuutta harjoittaessaan hoitanut julkiseen valtaan kuuluvia vai muita tehtäviä. Valvontaan harjoittaa tässä tapauksessa yksityisoikeudellinen yhdistys, jota ei osaksikaan voida pitää julkisoikeudellisena tai viranomais tehtäviä harjoittavana kuten Suomen Asianajajaliittoa tai Keskuskauppakamaria, jotka ovat lainsäädäntötoimin perustettuja ja joille on lainsäädännössä osoitettu (myös) julkisia tehtäviä. Estettä ei sinänsä ole kuitenkaan sille, että julkisoikeudellisia tehtäviä annetaan yksityisoikeudelliselle (rekisteröidylle) yhdistykselle.³⁶

Lajiliiton valvontavelvollisuus ei sisällä viranomaistoimintaan normaalisti kuuluvia ulottuvuuksia. Valvontatehtävää hoidettaessa ei ole käytössä viranomaisen valtuuksia. Niinpä lajiliitolla ei ole lain mukaan mahdollisuuksia saada tietoja siitä, onko vakuutusmaksuja laiminlyöty. Tiedonsaanti liiton ja sen jäsenenä olevan seuran tai yhtiön välillä perustuu pelkästään yhdistysoikeudelliseen liittosuhteeseen. Eri asia on,

10

että vakuutus sopimuksessa voidaan määrätä tiedon antamisesta lajiliitolle. Lajiliiton käytössä ei ole julkisoikeudellisia sanktioita valvontansa tueksi, eikä urheilijan työnantajalla ole käytössään julkisoikeudellisia (hallintolainkäytön piiriin kuuluvia) eikä muitakaan laissa erikseen säädettyjä oikeussuojateitä ollessaan tyytymätön yhdistysautonomiaan perustuvien sanktioiden osalta.

Esitetty viittaa siihen, että valvontaan ei sisältyisi sellaisia julkisen vallan käyttöä koskevia piirteitä, jotka voisivat konstituoida Vahl 5:1:ään perustuvan vahingonkorvausvelvollisuuden. Se, että sosiaalivakuutuksen valvonnalla pyritään antamaan lisätakeita lainsäädäntötoimiin perustuvalla heikomman suojalle, ei näin ole riittävä peruste pitää lajiliiton valvontatoimia julkisen vallan käyttämisenä.³⁷ Vahingonkorvausvelvollisuudelle ei liioin näytä olevan Vahl 5:1:ssä mainittuja muita erityisen painavia syitä. Sellaisena tulee usein kysymykseen hyvän tavan vastainen menettely, jota valvontavelvollisuuden laiminlyöminen ei säännönmukaisesti ole.³⁸ Valvontatehtävään ei sitä paitsi liity sellaista sen harjoittajan erityistä toimintavapautta, jonka vastapainoksi tarvitaan valvontaa hajottavan aiheuttaman taloudellisen vahingon korvausvelvollisuutta.

6.4.3 Vastuunottojen erottelun kantavuus

Kaikkia vahingonkorvaustilanteita ei ole katsottu voitavan arvioida pelkästään sen mukaan, kuuluuko tapaus sopimus- vai sopimuksen ulkoisen vastuun piiriin. On tilanteita, joissa osapuolten välillä ei varsinaisesti ole sopimussuhdetta, mutta varallisuusvahinkojen korvaamiseen osapuolten muun erityissuhteen vuoksi reaalisia perusteita.³⁹ Paneutumatta enemmälti tähän problematiikkaan, joka ulottuu mm. vastuuseen kontraktuaalisissa tilanteissa, saatettaneen todeta, ettei esillä olevassa tapauksessa näytä olevan käsillä mitään erityistilannetta.

Esitetyn kannanoton puolesta puhuu myös että kyseessä on tuliterä säädös, jossa lajiliiton vahingonkorvausvastuu on jätetty yleisnormien varaan. Jos vahingonkorvausvastuulle olisi perusteita, joihin voitaisiin viitata ns. reaalisina argumentteina, tämän olisi pitänyt tulla säädösvalmistelussa esiin.

7. Työnantajayhteisön hallituksen jäsenen ja toimihenkilön vahingonkorvausvastuu

7.1 Yleistä

Urheilijoiden sosiaaliturvan vajeen kattamisessa on kiinnittynyt eniten toiveita ja uhkia siihen, voidaanko vahingonkorvausta saada vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyöneen työnantajayhteisön hallituksen jäseniltä ja toimihenkilöiltä. Kun vakuuttamisvelvollinen työnantaja voi toimia joko yhdistys- tai osakeyhtiömuodossa, joudutaan korvausvelvollisuutta tarkastelemaan erikseen kummankin yhteisötyypin osalta.

Vahingonkorvausvastuu edellyttää esillä olevassa tapauksessa sitä, että urheilijalle vahinkoa aiheuttanut vakuutusturvan puuttuminen johtuu asianomaisen hallituksen jäsenen tai toimihenkilön tuottamukselliseksi teoksi luonn ehdittavasta menettelystä (laiminlyönnistä). Yritystoimintaan kuuluvat liikeriskit, minkä vuoksi mistä tahansa liiketoiminnan tappiosta ei aiheudu vahingonkorvausvastuuta.

Urheilijan vakuuttamisen laiminlyöminen merkitsee sen sijaan lakisääteisen tehtävän si- vuuttamista. Sitä voidaan säännönmukaisesti pitää vastuussa olevalta tuottamuksellisena menettelynä. Tuottamuksellisuus on olemassa, jos vakuutuksen puuttuminen johtuu vastuuhenkilön huolimattomuudesta eli tehtävien laiminlyömisestä, tai siitä, ettei organisaatiossa ole huolehdittu siitä, kenelle vakuutus sopimuksen tekeminen ja laskujen maksaminen kuuluu.⁴⁰

Vakuutusturvan puuttumisen syynä voivat olla myös seuran tai yhtiön maksukykyvaikeudet. Velvoiteoikeudellisen "*Geld muss man haben*" -periaatteen vuoksi tämä ei kuitenkaan ole sinänsä vastuusta vapautumisen peruste. Jos lakisääteisiä tehtäviä ei kyetä hoitamaan, on pohdittava, onko syytä hakea seura tai yhtiö konkurssiin tai yrityssaneeraukseen, mikäli sen edellytykset täyttyvät, vai jatketaanko toimintaa silläkin uhalla, että laiminlyönnistä saattaa jäljempänä selvitettävällä tavalla seurata myös henkilökohtainen vastuu. Asianmukainen ja samalla riittävä toimenpide korvausvastuun välttämiseksi voi olla myös joukkueen siirtäminen alemmalle sarjatasolle, jossa suoriudutaan aiempaa pienemmällä budjetilla, kun samalla laaditaan suunnitelma vastuiden hoitamiseksi.

Urheilujärjestöille on ollut tunnusomaista toiminnan jakaminen jaostoihin. Tämä on voi-

¹¹nut koskea sekä lajitoimintaa että järjestön hallinnointia. KKO:n ratkaisu 1987:122 kuvastaa tähän liittyviä vastuutilanteita.⁴¹

Urheiluseuran hallituksen alaisuuteen oli asetettu jaostoja, joista yhdelle olivat kuuluneet seuran varainhankinta ja -hoito yhdessä palkatun toiminnanjohtajan kanssa. Hallituksen puolesta sen puheenjohtaja oli valvonut jaoston toimintaa. Seuran jätettyä suorittamatta valtiolle ennakonpidätystä ja työnantajan sosiaaliturvamaksua hallituksen puheenjohtajana ja sanotun jaoston jäsenenä toimineet velvoitettiin korvaamaan valtiolle näin heidän tuottamuksestaan aiheutunut vahinko.

Kun jaosto oli itsenäisesti hoitanut tehtävänsä eikä muutakaan erityistä syytä valvontaan hallituksen taholta puheena olevan laiminlyönnin estämiseksi osoitettu, muita hallituksen jäseniä vastaan ajettu korvauskanne hylättiin.

Seinäjoen Palloseuraa koskenut ratkaisu on tosin seikastodonnainen, mutta siinä mainittu järjestely on urheilussa verrattain tavallinen. Urheilutoimintaa harjoittavissa yhtiöissä se ei tosin ole yhtä tyypillinen, mutta myös niissä voi tulla esiin kysymys tehtäväjaon vaikutuksista vastuuseen.⁴²

Ratkaisu koski ennakonpidätysten ja sosiaaliturvamaksujen maksamista valtiolle, mutta vastuunjaon vaikutukset vahingonkorvausvastuuseen maksun saajaa kohtaan soveltuvat myös urheilijan sosiaaliturvan vajeeseen.

KKO:n ratkaisusta 1987:122 huolimatta on muistutettava siitä, että korvausvelvollisuus voi syntyä myös valvontavelvollisuuden laiminlyönnistä. Tarvitaan ratkaisuselosteessa selviteltyjä perusteita, jotta yksittäiset hallituksen jäsenet eivät olisi vastuussa. Jos hallituksen jäsenet ovat perillä seuran tai yhtiön maksuvaikeuksista, valvontavelvollisuus korostuu.

Hallituksen jäsenen tai toimihenkilön vastuu on vahingonkorvausvastuuta, ei vastuuta puuttuvasta suorituksesta. Siksi on mahdollista, että vastuuta sovitellaan. Sovitteluperusteeksi ei säännönmukaisesti riitä pelkästään se, että asianomainen on toiminut yhteisön hallinnossa palkkioita saamatta keskittyneenä pelkästään urheilutoimintaan.

7.2 Osakeyhtiön toimitusjohtajan ja hallituksen jäsenen vastuu

7.2.1 Vastuu osakeyhtiölain perusteella

7.2.1.1 Vastuuvollisten piiri

OYL 15: l:ssä on säädetty seuraavaa:

Perustaja, hallituksen jäsen, hallintoneuvoston jäsen ja toimitusjohtaja on velvollinen korvaamaan vahingon, jonka hän on toimesaan tahallisesti tai tuottamuksesta aiheuttanut yhtiölle. Sama koskee vahinkoa, joka tätä lakia tai yhtiöjärjestystä rikkomalla on aiheutettu osakkeenomistajalle tai muulle henkilölle.

Siteerattu lainkohta muodostaa pohjan urheilijan vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyöneen osakeyhtiömuotoisen työnantaja-yhteisön hallituksen jäsenen ja toimitusjohtajan vahingonkorvausvastuulle. Korvausvastuu voi koskea myös hallintoneuvoston jäseniä, mutta sellaisia ei liene urheilutoimintaa harjoittavissa osakeyhtiöissä. Siksi hallintoneuvoston jäsenen vastuukysymys voidaan sivuuttaa jäljempänä seuraavassa tarkastelussa.

Osakeyhtiölaissa omaksuttu käsitys siitä, että toimitusjohtaja on yhtiön orgaani, heijastuu tämän vastuun erityispiirteinä suhteessa (muiden) toimihenkilöiden vastuuseen. Toimitusjohtajan alaisten toimihenkilöiden kuten talouspäällikön vastuu urheilijalle vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyömisestä määräytyy työntekijäaseman eikä osakeyhtiölain perusteella. Osakeyhtiölain mukainen yhtiövastuu ei liioin koske sitä, miten korvausvelvollisuus voi koskea niiden henkilöiden aiheuttamia vahinkoja, jotka eivät ole yhtiöön työsuhteessa eivätkä kuulu yhtiön hallitukseen. Tällaisia henkilöitä voi olla mukana urheilutoimintaa harjoittavissa osakeyhtiöissä jopa taloushallinnossa.

7.2.1.2 Vastuu lain rikkomisesta

Toimitusjohtaja ja hallituksen jäsen ovat lakitekstistä ilmenevällä tavalla vastuussa muulle henkilölle kuten urheilijalle ”tätä lakia tai yhtiöjärjestystä rikkomalla aiheutetusta vahingosta”. Kirjallisuudessa on laaja yhteisymmärrys siitä, että tämä laki on osakeyhtiölaki. Siihen on voitu rinnastaa viittaussäännösten perusteella osakeyhtiölakiin läheisesti liittyvä kirjanpitolaki, tilintarkastuslaki ja kauppa-

12

rekisterilaki.⁴³ ”Tämä laki” ei sen sijaan ole esimerkiksi urheilijoiden sosiaaliturvalaki.

Vallitseva käsitys on myös se, että pelkääntään huolellisuusvelvoitteen rikkominen ei aiheuta OYL 15: l:ssä tarkoitettua vastuuta ulkopuolisille.⁴⁴ Toiviainen on tosin epäillyt, onko olemassa sellaista yhtiön hallintoon kuuluvaa tointia, jota ei olisi mahdollista palauttaa OYL:n tai yhtiöjärjestyksen vastaisuudeksi. Hän on perustellut kantaansa osakeyhtiölain yleislausekkeisiin sisältyvillä ja niistä johdettavilla periaatteilla. Hän ei ole liioin pitänyt omaksumastaan kannasta johtuvaa korvausvelvollisuuden laajentumista epä-tarkoituksenmukaisena ja sen perusteella lain sanamuodon laajentavaa tulkintaa vastaan puhuvana seikkana.⁴⁵

Toivaiasen esittämät näkökohdat eivät ole saaneet tukea KKO:n ratkaisussa 1994:61. Sen mukaan osakeyhtiön hallituksen jäsen ja toimitusjohtaja eivät joutuneet korvaamaan toiselle osakeyhtiölle leimaveron korotuksesta aiheutunutta vahinkoa, kun sitä ei ollut aiheutettu rikkomalla osakeyhtiölakia tai osakeyhtiön yhtiöjärjestystä. Vapaa laintulkinta ei näin ole mennyt ylittymään lainkäyttöasteessa.

Lain sanamuotoon perustuvaa supistavaa tulkintaa voitaneen pitää myös reaalisten argumenttien johdosta perusteltuna. *Taxell* on painottanut sitä, miten osakeyhtiön toiminnasta aiheutuneista vahingoista on ensisijaisesti vastuussa osakeyhtiö ja että osakeyhtiön johdon vastuu ulkopuolisille on siksi rajoitettua.⁴⁶ Tämä lähtökohta on saanut kannatusta myös Ruotsin osakeyhtiöoikeuden tutkimuksessa.⁴⁷

Taxellin ajatukset lainkohdan ratiosta ovat niin ikään saaneet tukea Ruotsissa, jossa aiheuta on käsitelty enemmän kuin meillä. Taxellin ja sittemmin erityisesti Kleinemanin esitysten pohjalta lainkohdan ratio voidaan muotoilla suojan antamiseksi niiden konkreettisten tehtävien asianmukaisesta hoitamisesta, jotka on (osakeyhtiö)laissa yhtiöjärjestyksessä asetettu sivullisten intressien turvaksi.⁴⁸ Tämän hyväksyttävänä pidettävän tulkinnan myötä ei pelkkä huolellisuusvelvoitteen rikkominen johda korvausvastuuseen ulkopuolisia kohtaan.

Keskustelua saatetaan yhä käydä siitä, mihin perustuu se, ettei huolellisuusvelvoitteen vastaisuus aiheuta OYL 15: l:n perusteella korvausvelvollisuutta ulkopuolisille. Osakeyhtiölaissa ei ole asetettu huolellisuusvelvollisuutta hallitukselle eikä toimitusjohtajalle. Kyseessä on ilmeisesti ollut lainsäätäjän tietoinen ratkaisu, mutta sitä on tuskin tarkoitettu itse velvoitteen

olemassaolon kanalta linjaavaksi ratkaisuksi.

Erimielisyyttä ei ole siitä, ettei huolellisuusvelvoitetta olisi olemassa yleisenä yhtiöoikeudellisena tai muuna periaatteena. Ajatuskokeena on mahdollista kysyä, olisiko korvausvelvollisuus olemassa jos huolellisuusvelvollisuus olisi asetettu laissa, vai vaadittaisiinko tällöinkin, ettei vahinkoa ole aiheutettu jotain osakeyhtiölain nimenomaista velvoitetta rikkomalla.

Kysymys on hypoteettinen, eikä siihen voida siksi antaa vastausta. Keskeistä voisi näet olla erityisesti se, miten lain esitöissä olisi arvioitu huolellisuusvaatimuksen vaikutuksia korvausvelvollisuuteen, eikä tätä argumentaatiota näin ole käytettävissä. Jäljempänä tarkasteltavien tilantein kannalta asia ei kuitenkaan ole vailla merkitystä.

Kysymykseen vastattaessa tulisi kiinnittää huomiota sivullisen kärsimän vahingon korvaamisen funktion. Jos hyväksytään Taxellin et al. rationaaliselta tuntuva argumentaatio, vaikuttaa siltä, ettei huolellisuusvelvoite sinänsä voisi aiheuttaa pelkästään sitä rikkomalla aiheutetun vahingon korvausvastuuta, vaikka tämä velvoite olisi lakiin sisällytettykin.

7.2.1.3 Vastuu yhtiöjärjestyksen rikkomisesta

OYL 15:1:stä ilmenevällä tavalla vastuu ulkopuoliselle voi syntyä myös yhtiöjärjestyksen määräystä rikkomalla. Tämän sääntelyn oikeuspoliittinen perusta on kiintoisa: disponoimalla yhtiölle kuuluvista tehtävistä sisäisin normein aiheutetaan henkilökohtainen vastuu ulkopuolisille. Vaikkei tätä yhtiöjärjestysmääräystä kirjoitettaessa tarkoitettaisikaan, yhtiöjärjestydispoionnin funktioksi esitettävissä oleva seikka on rationaalinen. Kun laissa on rinnastettu osakeyhtiölain ja yhtiöjärjestyksen vastaisuus korvauspeusteenä, on haluttu tarkoittaa sitä, että myös yhtiöllä itsellään on mahdollisuus luoda turvaa ulkopuolisten kärsimiä vahinkoja kohtaan.

Keskustelua saatetaan kuitenkin käydä siitä, onko muuhun lakiin kuin osakeyhtiölakiin kirjatun legaalिनormin sisällyttäminen yhtiöjärjestykseen peruste, jonka tulisi lisätä kolmannen suojaa vahingonkärsijänä. Yhtiöjärjestyksessähän ei ole tässä tapauksessa lisätty osakeyhtiön johdon velvoitteita kolmansiin nähden, vaan kysymys on vain jo muutenkin olemassa oleviin velvoitteisiin mahdollisesti liituvästä korvausvastuusta. Pelkästään tämä sinänsä huomionarvoinen näkökohta ei kuitenkaan muiden kiinnekohtien puuttumisen vuoksi näy-

13

tä antavan mahdollisuutta poiketa lain sanamuodosta.

Esitetyin tavoin saatetaan tulla siihen tulokseen, että jos urheilutoimintaa harjoittavan yhtiön yhtiöjärjestykseen kirjataan määräys urheilijan sosiaaliturvalain velvoitteiden huolehtimisesta, vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyönnistä syntyy vastuu hallituksen jäsenille ja toimitusjohtajalle, jos korvausvastuun yleiset edellytykset täyttyvät.⁴⁹ Innocentia juris nocet -periaatteen mukaisesti ei olisi mahdollista esittää, ettei yhtiöjärjestysmääräyksellä ole tavoiteltu tällaista lopputulosta. Kun tarkasteltavana oleva yhtiöjärjestysmääräys kohdistuu yhtiön kannalta sivullisiin, on yhtiössä ymmärrettävä, että velvollisuuden kirjaamisella yhtiöjärjestykseen perustetaan vahingonkorvaussanktio yhtiön johdolle.⁵⁰

Oma kysymyksensä on, syntyisikö korvausvelvollisuus mm. urheilijoiden sosiaaliturvalain rikkomisen johdosta, jos yhtiöjärjestyksessä olisi asetettu pelkästään huolellisuusvelvollisuus hallitukselle ja toimitusjohtajalle. Asetelma on tässä samantyyppinen kuin edellä esitettyssä kysymyksessä. Savela on asettunut kantaansa lähemmin perustelematta myönteiselle kannalle.⁵¹ Tämä käsityksen tueksi voidaan esittää jäljempänä tarkasteltavat yhdistyslain esityöt.⁵²

Kun yhdistyslakia koskevassa hallituksen esityksessä on kerrottu laissa säädetyn hallituksen jäsenten huolellisuusvelvollisuuden johtavan korvausvelvollisuuteen ulkopuolisia kohtaan, saatetaan ajatella, että sama peruste olisi käytössä, jos huolellisuusvelvollisuudesta määrätään osakeyhtiön yhtiöjärjestyksessä. Yhdistyslain esitöillä ei kuitenkaan ole oikeusläheopillisesti samaa auktoritatiivisuutta osakeyhtiöoikeudessa kuin yhdistyslain tulkinnassa.

Taxellin ja Kleinemanin edellä esitetty kanta siitä, että vahingonkorvauksella sanktioidaan niiden osakeyhtiölain säännösten tai yhtiöjärjestyksen määräysten rikkomista, jotka ovat olemassa kolmansien suojaksi, puhuu Savelan puoltamaa tulkintaa vastaan.⁵³ Tulkintasuosituksena saatetaan näin esittää se, ettei huolellisuusvelvollisuuden kirjaaminen yhtiöjärjestykseen aiheuta vastuuta yhtiön johdolle hoitamatta jääneestä urheilijan sosiaaliturvastasta.

7.2.1.4 Urheilijoiden sosiaaliturvalain perustelujen merkitys

Urheilijoiden sosiaaliturvalakia koskevassa hallituksen esityksessä on lausuttu vakuuttamis-

velvollisuuden laiminlyöntiä koskevan 7 §:n kohdalla seuraavaa⁵⁴ :

Pykälässä säädettävä korvausvelvollisuus selkiyttäisi myös sitä, että korvausvastuu voidaan ulottaa yhdistyslain (503/1989) 39 §:n ja osakeyhtiölain (734/1978) 15 luvun 1 §:n nojalla myös seuran hallinnosta vastaaviin tahoihin, mikäli seura tulee maksukyvyttömäksi.

Perusteluissa lausuttu kanta lainkohdan selkiyttävästä vaikutuksesta ei pidä aivan paikkaansa, varsinkaan jos selkiyttämällä tarkoitetaan sitä, mitä siteeratussa virkkeessä on lain-tulkinnan sisältönä esitetty. Yhteisöoikeudellinen vahingonkorvausvastuu on olemassa sen mukaisena kuin OYL 15:1:ssä ja YhdL 39.1 §:ssä on säädetty, vaikkei sosiaaliturvalaissa olisi (nykyistä) 7 §:ää. Jos vastuu voisi kohdata OYL 15:1:n perusteella vakuutuksen laiminlyöntitilanteessa osakeyhtiön hallintoelimen jäsentä tai toimitusjohtajaa, urheilijoiden sosiaaliturvalain 7 §:llä voisikin tavallaan olla selkiyttävä vaikutus.

Edellä suoritettua analyysin perusteella urheilija ei kuitenkaan voi menestyksellisesti vaatia korvauksia OYL 15:1:n perusteella, ellei osakeyhtiön yhtiöjärjestyksessä ole määrätty vakuuttamisvelvollisuudesta. Siksi perustelu-lausuma on harhaanjohtava. Oikeuslähdeopillisesti ei asiaan vaikuttavana saateta pitää sitä, että muun lain kuin osakeyhtiölain perusteluissa esitetään vallitsevasta osakeyhtiölain tulkinnasta poikkeava käsitys, jota ei ole mitenkään perusteltu. Perusteluissa esitetty tavoite olisi ollut mahdollista toteuttaa kirjoittamalla sitä tarkoittavat normit säädöstekstiin, mutta sitä ei ole tehty. Siksi perustelu-lausuma jää oikeuslähdeopillisesti iskuksi ilmaan

7.2.2 Vastuu muilla perusteilla

Oikeuskirjallisuudessa on keskusteltu siitä, voiko osakeyhtiön toimitusjohtajan ja hallituksen jäsenen vastuu ulkopuoliselle aiheutuneesta vahingosta perustua erityissäädöksen eli osakeyhtiölain ohella yleissäädökseen, vahingonkorvauslakiin. Asia liittyy viime kädessä vaikeaselkoisen VahL 1:1:n tulkintaan. Tuon lainkohdan mukaan vahingonkorvauslaki ei koske muussa laissa säädettyä korvausvastuuta, ellei vahingonkorvauslaissa tai muussa laissa toisin säädetä.

Ongelmana on se, missä laajuudessa vahingonkorvauslain säännöksiä sovelletaan täydentävinä sellaiseen muussa laissa kuten osakeyhtiölaissa säädettyyn vahingonkorvausvastuuseen, josta ei ole täysin tyhjentyvästi sää-

¹⁴detty.⁵⁵ Vahingonkorvauslaki tulee sovellettavaksi yhtiön johdon korvausvelvollisuuteen ainakin niiltä osin, kuin osakeyhtiölaki sisältää viittauksia vahingonkorvauslakiin, mutta miten on laita muitten säännösten osalta?

Vallitseva käsitys näyttää olevan se, että vahingonkorvauslaki voi tulla sovellettavaksi rinnakkaisena osakeyhtiölakiin perustuvan vastuun kanssa.⁵⁶ Hemmo on kuitenkin katsonut, että vahingonkäräjällä ei olisi oikeutta vaatia korvausta osakeyhtiölain ulkopuolisten normien perusteella, kun vahinko on aiheutettu muulle kuin yhtiölle. Muussa tapauksessa vahinkoa kärsinyt voisi hänen mukaansa kiertää OYL 15:1:n muista vastuun rajoitusta vaatimalla korvausta osakeyhtiölain ulkopuolisten normien perusteella, kun vahinkoa on aiheutettu muulle kuin yhtiölle.

Hemmo on kantansa tueksi viitannut KKO:n ratkaisuun 1994:61, jossa on hänen käsityksensä mukaan suljettu pois vahingonkorvauslakiin perustuva vastuu.⁵⁷ Näinkin saatettiin tuota ratkaisua tulkita, mutta yhtä lailla oli mahdollista katsoa, ettei siinä otettu sanottuun oikeuskysymykseen kantaa.

Hemmon Sopimus ja delikti -kirjassa esitettyihin käsityksiin ei ehtinyt vaikuttaa KKO:n ratkaisu 1998:115. Seuraava sitaatti siitä kertoo KKO:n kannan osakeyhtiön johdon rikosperusteiseen vastuuseen ulkopuolisia kohtaan.

Osakeyhtiön toimitusjohtajan vahingonkorvausvastuuseen sovelletaan edellä selostetun mukaisesti ensisijaisesti osakeyhtiölain 15 luvun säännöksiä. Vastuun syntyminen muulla perusteella kuin osakeyhtiölakia tai yhtiöjärjestystä rikkomalla voi tulla kysymykseen vain poikkeuksellisesti. Kysymys on tällöin tilanteista, joissa korvausvastuu johtuu yleisistä vahingonkorvaus-oikeudellisista periaatteista. Osakeyhtiölain kysymyksessä olevat säännökset eivät esimerkiksi syrjäytä toimitusjohtajan velvollisuutta korvata rikollisella teolla aiheuttamansa vahinko.

Vaikka Hemmon esittämien näkökohtien oikeussystemaattista ja oikeuspoliittista painoarvoa ei käy sivuuttaminen, on KKO:n antaman ratkaisun jälkeen ilmeistä, että positiivisen oikeuden mukaan osakeyhtiön johto voi joutua korvaamaan ulkopuolisille rikollisella teolla aiheuttamansa vahingon. Monet niistä, jotka ovat olleet jo ennen tuon ratkaisun antamista samalla kannalla, ovat olleet pidättyviä varallisuusvahinkojen korvaamiseen muilla perusteilla.⁵⁸ Poissuljettua ei kuitenkaan näytä olevan se, että tahallinen menettely voisi johtaa VahL 5:1:n

perusteella korvausvelvollisuuteen, joskin tunnusmerkistön on tällöin oltava poikkeuksellinen.

Sovellettaessa KKO:n ratkaisua urheilijoiden sosiaaliturvaan voidaan aluksi pohtia, voisiko rikostunnusmerkistön täyttämätön tahallinen teko johtaa jossain tilanteessa hallituksen jäsenten ja toimitusjohtajan vahingonkorvausvelvollisuuteen. Tämä edellyttäisi sitä, että vahingonkorvauslain soveltamisen katsottaisiin voivan tulla kysymykseen OYL 15:1:tä täydentäen ja että varallisuusvahingon korvaamisen edellytykset täytyisivät.⁵⁹

Jos pidetään kiinni siitä edellä omaksutusta käsityksestä, jonka mukaan tässä tapauksessa ei ole kysymys julkisen vallan harjoittamisesta, kysymykseen voisivat näin tulla erityisen painavat syyt. Tahallisuus ei kuitenkaan vielä sinänsä täytä doktriinissa esitettyjen käsitysten myötä erittäin painavien syiden tunnusmerkistöä. Mitä korvausvelvollisuuteen lähemmin vaaditaan, ei ole voinut selvitä KKO:n ratkaisun 1998:115 pohjalta.⁶⁰

Vaikka siis katsottaisiinkin, ettei ovi ole lukossa vahingonkorvauslain soveltamiseen, oven avautuminen urheilijan saamalle korvaukselle on monen mutkan takana. Korvausmahdollisuus voisi tulla erityisen painavien syiden johdosta vakavasti keskusteltavaksi esimerkiksi silloin, kun vakuuttaminen on ollut selektiivistä: suosiossa olevat urheilijat on vakuutettu mutta epäsuosiossa olevat jätetty vakuuttamatta. Samaa on sanottava siitä, kun vakuuttamisvelvollisuus on pitkään laiminlyöty, vaikka tiedossa on ollut, ettei mikään enää pelasta osakeyhtiötä konkurssilta.

Oma kysymyksensä on, voisiko vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyönti täyttää myös jonkin rikostunnusmerkistön. Tätä pohdittaessa saatetaan aluksi todeta, ettei urheilijan sosiaaliturvalaissa ole säädetty vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyöntiä rangaistavaksi teoksi ja ettei muuallakaan laissa ole tähän liittyvää erikoiskriminalisointia. Velanmaksun laiminlyöminen ei liioin ole sinällään rikos. Petostunnusmerkistön konstruoiminenkin tuntuu ongelmalliselta. Urheilijaa

olisi tullut erehdyttää vakuutusturvan olemassaolosta, ja asiassa olisi kyettävä näyttämään syyksiluettavuus vahingon syntymiseen.⁶¹

Lähempänä näyttää olevan se, että vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyönti täyttäisi RL 36:5:ssä säännellyn luottamusaseman väärinkäytön tunnusmerkistön. Kyseisen lainkohdan tunnusmerkistö täytyy seuraavasti:

Jos se, jonka tehtävänä on hoitaa toisen taloudellisia tai oikeudellisia asioita, väärinkäyttää luottamusasemaansa

- 1) ryhtymällä sellaiseen toimeen, johon hänellä ei ole oikeutta, tai
- 2) jättämällä tehtävänsä osaksi tai kokonaan suorittamatta ja siten aiheuttaa vahinkoa sille, jonka asioita hänen tulee hoitaa.

Luottamusaseman väärinkäyttöön voi syyllistyä mm. yhdistyksen hallituksen jäsen ja lainopillinen asiamies.⁶² Laiminlyöntiä koskevan tunnusmerkistön on todettu täytyvän mm. saatavan valvomatta jättämisellä konkurssissa ja vuokrasopimuksen uudistamisen laiminlyömisellä.⁶³ Laiminlyöntirikos voi hallituksen esityksessäkin todetulla tavalla toteutua myös lakisääteisen velvoitteen laiminlyömisellä.⁶⁴

Lainsäätäjä ei ole ottanut erikseen kantaan siihen, soveltuuko RL 36:5 myös työnantajan sivuvelvoitteiden laiminlyömiseen. Asia ei tietävästi ole tullut esille työmarkkinajärjestöjen pohdintoissa. Rikoksen tunnusmerkistö on verrattain väljä, mikä ei ole ongelmatonta legaliteettiperiaatteen kannalta, mutta sen soveltuminen tai soveltumatta jättäminen esimerkiksi nyt tarkasteltavana olevaan tilanteeseen ei tietenkään riipu siitä, miten paljon asiaa on etukäteen ajateltu.

RL 36:5:n tunnusmerkistön täytyminen edellyttää tahallisuutta vahingon syntymisessä. Sen näyttäminen ei ole mahdotonta tarkasteltavana olevassa tapauksessa varsinkin, kun hyväksytään se ajatus, että vaara vahingon syntymisestä riittää tahallisuuteen. Tapaturman aiheutuminen joukkueurheilussa ei ole epätodennäköistä.⁶⁵ Kaiken kaikkiaan on mahdollista, että törkeissä laiminlyöntitapauksissa urheilijan työnantajan menettely voi täyttää rikoksen tunnusmerkistön ja johtaa varallisuusvahingon korvaamisvelvollisuuteen.

Edellä on todettu, että osakeyhtiön muiden palkattujen toimihenkilöiden kuin toimitusjohtajan mahdollinen vahingonkorvausvastuu urheilijan vakuutusturvan laiminlyönnistä ei perustu osakeyhtiölakiin. Sovellettavaksi voivat siksi tulla muut vahingonkorvausoikeudelliset perusteet.

KKO:n ratkaisukäytännössä on vakiinnut se linja, että osakeyhtiön sopimuskumppani ei voi saada korvausta yhtiön työntekijöiltä, jotka ovat aiheuttaneet vahingon työnantajansa sopimusvelvoitteita täytettäessä.⁶⁶ Poikkeusta ei aiheutune siitä, että työtehtävät perustuvat lakiin. Näin ollen työntekijöiden korvausvastuu

urheilijoita kohtaan näyttää sulkeutuvan pois. Asetelma on sama, jos urheilutoimintaa harjoittavan yhtiön täytäntöönpanoapulaisena on muussa kuin työntekijäasemassa oleva henkilö.

3.3 Yhdistyksen toimihenkilön ja hallituksen jäsenen vastuu

7.3.1 Vastuuperusteet eri henkilöiden osalta

YhdL 39.1 §:ssä on säädetty vahingonkorvauksesta seuraavaa:

Hallituksen jäsen ja yhdistyksen toimihenkilö on velvollinen korvaamaan vahingon, jonka hän on toimessaan tahallisesti tai tuottamuksesta aiheuttanut yhdistykselle. Sama koskee tätä lakia tai yhdistyksen sääntöjä rikkomalla yhdistyksen jäsenelle tai muulle aiheutettua vahinkoa. Työntekijän asemassa olevan vahingonkorvausvelvollisuudesta on voimassa, mitä siitä on erikseen säädetty.

Yhdistyslaissa ei tunneta orgaaniasemassa olevaa toimitusjohtajaa sillä tavoin kuin osakeyhtiölaissa. KKO:n ratkaisuissa on vahvistettu se kanta, ettei yhdistyksen sisäisinkään toimin voida rakentaa kenellekään orgaanityypistä asemaa.⁶⁷ Vahingonkorvauksen kannalta tämä merkitsee sitä, että johtavan toimihenkilön vastuussa ei ole statuksesta johtuvia eroja muihin toimihenkilöihin nähden. Jokaisen tehtäväasema vaikuttaa tietenkin osaltaan korvausvastuuseen. YhdL 39.1 §:ssä on asetettu yhdistyksen työntekijät erityisasemaan vahingonkorvausvelvollisina. Heihin on voimassa, mitä siitä erikseen säädetään. Tämä tarkoittaa sitä, että ulkopuoliselle ja jäsenelle aiheutettuun sopimuksenulkoiseen vastuuseen sovelletaan vahingonkorvauslain kanavointisäännöksiä. Työntekijä on vastuussa vain jos korvausta ei saada työnantajalta.⁶⁸ Tämä lainkohta koskee edellä esitetystä johtuvalla tavalla myös yhdistyksen johtavaa toimihenkilöä kuten urheiluseuran toimitusjohtajaa.

Epäilyksenalaista on, voidaanko vahingonkorvauslakia soveltaa kanavointisäännöksen osalta siihen korvaustilanteeseen, jossa työntekijä on työtehtäviään laiminlyömällä aiheuttanut vahinkoa työnantajansa sopimusvelvoitteiden hoitamisessa. Tästä on kysymys, jos työntekijä on laiminlyönyt tehtäviinsä kuuluvan urheilijan vakuuttamisen. Kysymyksessä olevasta sopimusperusteisen korvausvastuun tilanteesta ei ole säädetty vahingonkorvauslaissa

¹⁶ eikä urheilijoiden sosiaaliturvalaissa.⁶⁹

Vaikuttaa näin siltä, että YhdL 39.1 §:n kolmas virke jää tarkasteltavana olevassa tilanteessa iskuksi ilmaan. Urheilija voi kohdistaa vahingonkorvauskanteen yhdistyksen toimihenkilöön riippumatta siitä, onko tämä työsuhteessa yhdistykseen vai ei. KKO:n linjauksessa, jonka mukaan työnantajan sopimuskumppani ei voi kohdistaa vaatimuksia suoraan sopimuskumppanin työntekijään, on tämän mukaisesti YhdL 39.1:stä johtuva aukko siinä tilanteessa, jossa työntekijä on yhdistyksen palveluksessa.

2.2 Vastuun määräytyminen YhdL 39.1 §:n perusteella

3.2.1 Hallituksen jäsenen vastuu

Yhdistyksen hallituksen jäsenen on YhdL 1 §:n mukaan lain ja sääntöjen sekä yhdistyksen päätösten mukaan huolellisesti hoidettava yhdistyksen asioita. Hallituksen jäsenillä on näin suoraan lakiin perustuva huolellisuusvelvollisuus. Yhdistyslaissa ei sen sijaan ole määritelty avainhenkilöiden tehtäviä. Toimihenkilöistä puhutaan vain vahingonkorvausvelvollisina. Heille ei näin ole asetettu huolellisuusvelvoitetta.⁷⁰

Periaatteellisia syitä ei näytä olevan sille, että yhdistyslaissa toisin kuin osakeyhtiölaissa on asetettu hallitukselle huolellisuusvelvoite. Yhtiöoikeudessa tämä velvoite on kuitenkin olemassa yleisenä periaatteena. Nykyisen yhdistyslain perusvalmistelussa yhdistyslakikomiteassa haluttiin säilyttää hallituksen huolellisuusvelvoite, jollainen oli olemassa aikaisemmassa laissa. Menettely oli näin toinen kuin vanhasta osakeyhtiölaista uuteen siirryttäessä.

Omaksuttua linjausta ei perusteltu yhdistyslakikomitean mietinnössä, koska sillä ei arveltu olevan erityistä merkitystä. Tuossa vaiheessa ehdotettujen vahingonkorvaussäännösten vuoksi sillä ei sitä olisi ollutkaan. Asia ei ollut erityisesti esillä komiteavalmistelussa.⁷¹ Se käsitys voidaan kuitenkin jälkikäteenkin esittää, että muutoksen olisi arveltu voivan antaa väärän signaalin yhdistyksen hallituksen roolista.

Osakeyhtiölakia ja yhdistyslakia vertailtaessa saatetaan esittää huolellisuusvelvollisuuden sääntelyn osalta se käsitys, jonka mukaan taloudellinen riskinotto voi olla liiketoimintaa varten perustetussa osakeyhtiössä suurempi kuin aatteellista toimintaa varten olevassa yhdistyksessä. Tämä ei välttämättä olekaan väärä käsitys. Eri asia kuitenkin on, että yhtiön hallintoon kuuluvien huolellisuusvelvoite

ei ole ainakaan lievempi kuin vastaavassa tehtävissä toimivien yhdistyksissä.⁷²

Huolellisuusvelvoitteen kantavuus laintulokinnassa tuli uuteen valoon yhdistyslain jatkovalmistelun aikana. Vasta virkamiesvalmistelussa laadittuun ehdotukseen hallituksen esitykseksi (HEE) yhdistyslaiksi sisältyi OYL 15:1:stä muokattu vahingonkorvausoikeutta koskeva säännösehdotus, joka sisälsi hallituksen jäsenen ja toimihenkilön korvausvastuun myös ulkopuolisia kohtaan. Tämä ehdotus tuli myös lopulliseen lakitekstiin.

Hallituksen jäsenen ja toimihenkilön vastuun sääntely ulkopuolista kohtaan haluttiin samanlaiseksi kuin se oli muissa yhteisöissä ja säätiöissä.⁷³ HEE:n perustelut siirtyivät HE:n perusteluihin⁷⁴, eikä niitä ruodittu laintarkastuskunnan lausunnossa eikä sittemmin lakivaliokunnan mietinnössä, jotka olivat muuten varsin perinpohjaisia.

Olisi ajateltavissa, että huolellisuusvelvoitteen sisältyminen yhdistyksen hallituksen tehtäviä koskevaan YhdL 35.1 §:ään ei johtaisi OYL 15:1:stä poikkeavaan linjaukseen vahingonkorvausvelvollisuuden perusteissa ulkopuolisia kohtaan. Tätä voidaan perustella ensiksikin sillä, että yhdistyslain perusteluissa on viitattu edellä mainituin tavoin siihen, että ehdotus vastaa muiden yhteisöjen ja säätiöiden kohdalla omaksuttua sääntelyä. Tämän voisi päätellä merkitsevän sitä, että vastuun sisältökin olisi samanlainen. Jos edellä esitetyin tavoin hyväksytään Taxellin - Kleinemanin linjan mukainen osakeyhtiöoikeudellinen argumentointi sivullisen kärsimän vahingon korvaamisen perusteista, merkitystä ei pitäisi olla sillä, onko asianomaisessa laissa säädetty johdon huolellisuusvelvollisuudesta vai ei.

Vielä voidaan kysyä, onko huolellisuusvelvoitteen lakiperusteisuudella tarkoitus ankaroitaa vastuuta ulkopuolisia kohtaan, jos pyrkimyksenä on yleisesti vain ollut antaa säädöstekstissä informaatiota hallituksen yleisen tehtäväkuvan muuttumattomuudesta. Säädosvalmistelussa ei ole kerrottu, että hallituksen vastuu voisi olla yhdistyksissä ankarampi, kuin se on tältä osin yhtiöissä ja säätiöissä.

Voisi myös tuntua oudolta, jos vastuu ei olisi sama vaan se lievenisi yhdistysmuodosta yhtiömuotoon siirryttäessä niin kuin tässä tapauksessa urheilussa yhtiöitymisen myötä. Yleinen käsityshän on ollut se, että vastuu tuolloin yleisesti ottaen ankaroituu, niin kuin tapahtuukin konkurssiin asettamisen osalta.⁷⁵ Se, että osakeyhtiöiden hallituksen jäsenet saavat yleen-

17

sä suurempia palkkioita tehtävästään kuin yhdistyksien hallituksen jäsenet, ei voi olla seikka, joka voisi olla omiaan aiheuttamaan yhtiöissä lievemmän vastuun kuin yhdistyksissä.

Esitetyt osaksi reaaliin argumentteihin perustuvat näkökohdat näyttävät kuitenkin horjuvan yhdistyslain esitöiden valossa. HEE:ssä ja HE:ssä on samanasaisesti kerrottu, missä tapauksissa vahingonkorvausvelvollisuus voi johtua lain tai sääntöjen vastaisesta menettelystä. Yhtiöoikeudellisen kirjallisuuden kanssa yhdenmukaisesti on kerrottu, että ”tämä laki” on kysymyksessä

oleva laki (yhdistyslaki), ja missä tilanteissa sääntöjen vastaisuus perustaa korvausvelvollisuuden. Edelleen on kerrottu, että tarkoituksena ei ole ulottaa yhdistyksessä toimivien henkilökohtaista vastuuta muussa lainsäädännössä olevien sopimusoikeudellisten ja tahdonvaltaisten säännösten rikkomistapauksiin.⁷⁶ Tämän voisi nyttemmin ajatella koskevan nimenomaisesti myös urheilijoiden sosiaaliturvalakiin perustuvia velvoitteita ja tukevan edellä esitettyjä näkökohtia. Perusteluja on kuitenkin jatkettu seuraavasti:

Säännöksessä tarkoitettuna tämän lain rikkomisena voitaneen yleensä pitää myös sitä, että hallitus laiminlyö 35 §:n 1 §:n mukaisen velvollisuutensa hoitaa yhdistyksen asioita huolellisesti lain ja sääntöjen sekä yhdistyksen päätösten mukaisesti. Näin ollen korvausvastuu saatetaan seurata myös muun lain pakottavan säännöksen rikkomisesta, ja hallitus samalla on laiminlyönyt edellä sanotun huolellisuusvelvollisuutensa noudattamisen.⁷⁷

Siteerattu perustelulausuma ei ole ainakaan sillä tavoin ristiriidassa säädöstekstin kanssa, että se voitaisiin muutta mutkitta sivuuttaa. Kun se on läpäissyt niin valtioneuvosto- kuin eduskuntakäsittelynkin, on hankala pyrkiä osoittamaan, ettei se vastaisi paljon puhuttua lainsäätäjän tahtoa.⁷⁸ Vaikka kyseessä on heikosti velvoittava oikeuslähde, vallitsevan oikeuslähdeopin mukaisesti tulisi noudattaa esitöissä ilmaistuja nimenomaisia kannanottoja, elleivät painavat syyt puhu sitä vastaan.⁷⁹ Siksi näyttää olevan lähellä, ettei yhdistyksen hallituksen jäsen voi YhdL 39.1 §:n perusteella joutua korvaamaan huolellisuusvelvoitetta rikkoessaan urheilijalle aiheutetun vahingon siitä, ettei sosiaalivakuutus ole ollut voimassa.

Esitettyä päätelmää tukee Savelan käsitys siitä, että osakeyhtiön yhtiöjärjestykseen otettu johdon huolellisuusvelvoite voi johtaa hallituksen korvausvelvollisuuteen ulkopuolisia kohtaan.

Yhdistyksien osaltahan huolellisuusvelvoite laissa, jonka rikkominen samalla tavoin kuin sääntöjen tai yhtiöjärjestyksen rikkominen voi johtaa korvausvelvollisuuteen ulkopuolista kohtaan. KKO:n ratkaisu 1994:61 puolestaan koski yhteisömuotoa, jota sääntelevässä laissa ei hallitukselle ole asetettu huolellisuusvelvollisuutta. Siksi sitä ei voida asettaa päätelmien pohjaksi esillä olevassa tapauksessa.

Yhdistyslakia koskevaan hallituksen esityksen perustuvaa kantaa voidaan toki horjuttaa edellä hahmotelluilla perusteilla. Oikeuslähdellisesti on perusteltua keskustella sitä, onko painava syy hallituksen esityksen nimenomaisesti tulkintakannanotosta poikkeamiseen se, että tämä kanta on sittemmin osoittautunut doktriinin vastaiseksi. Doktriini tarkoittaa tässä yhteydessä osakeyhtiötutkimuksessa esitettyjä kannanmäärityksiä. Yhdistysoikeudellista tutkimusta ei toistaiseksi ole asiasta juuri ollut.⁸¹ Savelan osakeyhtiöoikeudellista käsitys on vähintäänkin riitautettavissa Taxelliin ja Kleinemaniin tukeutuvalla argumentoinnilla, jonka mukaan vain selkeän toiminta- tai pidättäytymisvelvoitteen sisältävän yhtiöjärjestyksessä määrityksen rikkominen voisi johtaa korvausvelvollisuuteen ulkopuolista kohtaan. Niin ikään voitaisiin lain esitöistä huolimatta katsoa, että vastuu ei voi olla yhdistyksissä ankarampi kuin osakeyhtiöissä säädöstekstissä olevien satunnaisina pidettävien erojen vuoksi.

Yhdistyslakia koskevan hallituksen esityksen perusteluja voidaan horjuttaa myös kolmea vuotta aikaisemmin annetulla säätiölain uudistamista koskeneella hallituksen esityksellä. Siinä - samoin kuin toteutuneen lainuudistuksen 12a §:n 1 momentissa - ulkopuoliselle aiheutetun vahingon korvaamisen sisältö on samanlainen kuin YhdL 39 §:ssä, mutta perusteluissa ei puhuta mitään huolellisuusvelvollisuuden rikkomisesta korvausvelvollisuutta perustavana tekijänä.⁸² Erona on tosin se, että säätiön hallitukselle ei ole asetettu Säätiöl. 10.1 §:ssä huolellisuusvelvoitetta.

Jotta doktriinissa voitaisiin epäilyksittä asettaa hallituksen esityksestä poikkeavalle kannalle, argumentoinnin tueksi saatetaan tarvita KKO:n antamaa ratkaisua. Toistaiseksi oikeus tila näyttää olevan vielä hieman epäselvä.

7.3.2.2 Toimihenkilön vastuu

Yhdistyksen toimihenkilölle ei ole asetettu laissa huolellisuusvelvoitetta. Yllä siteeratussa yhdistyslakia koskevan hallituksen esityksen

18 kohdassa ei ole rinnastettu toimihenkilöä huolellisuusvelvoitteensa rikkoneeseen hallituksen jäsenen korvausvelvollisena. Se peruste, jolla yhdistyksen hallituksen jäsenen korvausvelvollisuus voi ulottua mm. urheilijoiden sosiaaliturvalain rikkomiseen, ei siten näytä vaikuttavan toimihenkilön vastuuseen.

Yhdistyksen toimihenkilö voinee esitetyistä syistä joutua korvausvelvolliseksi urheilijaa kohtaan vain, jos vakuuttamisvelvollisuudesta on määrätty asianomaisen urheiluseuran säännöissä. Tällaisia sääntömääräyksiä ei kuitenkaan ole tiedossa. Vakuuttamisvelvollisuutta ei ole sisällytetty niihin mallisääntöihin, joita SLU on valmistelet urheiluseurojen käyttöön.

7.3.3 Vastuu muun lain perusteella

Edellä on referoitu ratkaisuselostetta KKO:n tuomiosta 1987:122. Siinä on keskitytty vastuun jakautumiseen yhdistyksen hallituksen jäsenten välillä. Sivummalla on se, miten vastuu on voinut kohdata niitä, jotka on määrätty maksuvelvollisiksi. Ratkaisu ei ole perustunut niihin säännöksiin, jotka YhdL 39.1 §:n mukaan koskevat hallituksen jäsenen vastuuta ulkopuolisia kohtaan. Tuota lainkohtaa ei ollut olemassa vuonna 1987 voimassa olleessa yhdistyslaissa.

KKO:n ratkaisun 1987:122 perusteluissa on viitattu pelkästään VahL 2: I:een eli yleiseen tuotamusvastuuseen. Tämä herättää kysymyksen siitä, miten yleinen tuotamusvastuu on voinut johtaa varallisuusvahingon korvausvastuuseen, kun ratkaisussa ei ole mainittu mitään VahL 5: I:een perustuvaa syytä varallisuusvahinkojen korvaamiselle. Asia selviää paneuduttaessa tuolloin voimassa olleeseen verolainsäädäntöön. EPL 63.1 §:n mukaan ennakkopidätyksen tulouttamatta jättäminen oli rikos. Henkilökohtaiseen vahingonkorvausvastuuseen oli näin rikokseen perustuvat syynsä. Urheilijoiden sosiaaliturvalain osalta tämä ei tule kysymykseen.⁸³ Vakuutuksesta huolehtimatta jättäminen ei ole rikos.

Asetelmaa selkiyttää vielä KKO:n ratkaisu 1993:15. Siinä todettiin, ettei vuosina 1988-1989 tapahtunut ennakonpidätyksen suorittamalla jättäminen ollut tuomitsemishetkellä voimassa olevan rikoslain 29 luvun 4 §:n mukaan rangaistava teko. Lääninveroviraston mainittuja ennakonpidätyksiä koskeva vahingonkorvausvaatimus hylättiin, koska teko ei ollut rangaistava eikä lääninverovirasto ollut vaatimuksensa tueksi vedonnut seikkoihin, joiden nojalla vahingonkorvaus jollain muulla perusteella tulisi harkittavaksi.⁸⁴

Edellä on käsitelty sitä, millä edellytyksillä vahingonkorvauslakia voidaan soveltaa rinnakkain OYL 15:1:n kanssa, kun selvitetään osakeyhtiön hallituksen jäsenen ja toimitusjohtajan vahingonkorvausvastuuta ulkopuoliselle aiheutetusta vahingosta. Siinä esitetty voidaan soveltaa siihen, miten yhdistyksen hallituksen jäsen ja toimihenkilö voi joutua korvausvelvolliseksi ulkopuolista kohtaan.

Kun hallituksen jäsenen korvausvelvollisuus osoittautui laajaksi YhdL 39.1 §:n perusteella, näyttää käytännön merkitystä olevan sillä, voidaanko yhdistyksen toimihenkilön aiheuttama varallisuusvahinko määrätä korvattavaksi VahL 5:1:n perusteella. Niiden perusteiden ja reunaehtojen mukaan, joita edellä on hahmoteltu, tämä näyttää mahdolliselta. On siis ajateltavissa, että tietyin edellytyksin – mutta vain poikkeuksellisesti – yhdistyksen toimihenkilö voi joutua korvaamaan urheilijalle sen vahingon, jonka hän on tälle tahallaan aiheuttanut laiminlyödessään tehtäviinsä kuuluvan urheilijan vakuuttamisen tai vakuuttamisesta vastuussa olevan toimihenkilön valvonnan. Niin suoraviivaista vastuun syntyminen ei ole, kuin hallituksen esityksessä on kerrottu.⁸⁵

Heikki Halila

- 1 Ks. KKO 1993:40 ja 1993:42
- 2 Ks. vakuutuslain päätös 15.9. 1994 n:o 5122/93/2542, jossa vahvistettiin joukkueurheilijan olevan urheiluseuraansa työntekijöiden eläkelain tarkoittamassa työsuhteessa, sekä sen johdosta HE 356/1994 ja Olli Rauste, Urheiluoikeus (1997) s. 184
- 3 Ks. HE 51/2000 s. 2
- 4 Ks. argumentoinnista HE 51/2000, s. 5
- 5 Urheilijoiden sosiaaliturvalakia koskee sosiaali- ja terveysturvalain mietintö 12/2000 vp., jossa ehdotettiin, että lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana. Valiokuntamietintöön ei sisälly kohtia, jotka vaikuttaisivat jäljempänä esille tuleviin tulkintakysymyksiin.
- 6 Sääntämismääräyskysymys ei tullut esiin virallisasiakirjoissa, siltä osin kuin kysymys on valinnasta lain ja asetuksen välillä. Hallituksen esityksessä oli sen sijaan tarkasteltavana se, vaatiiko säädösmuutos perustuslain sääntämismääräystä. Ks. HE 356/ 1994 s. 5-6.
- 7 Perusteiden osalta voidaan yleisesti viitata paljolti yhä käyttökelpoiseen *Kauko Sip-*

posen väitöskirjaan ”Lainsäädäntövallan delegoiminen” (1965), erityisesti s. 394-424 ja 460-527.

- 8 Vuonna 1995 säädetty asetus urheilijoiden eläketurvan ja tapaturmaturvan järjestämisestä ei koskenut yksilöurheilijoita. Ks. siitä aiheutuneista ongelmista *Olli Rauste*, Urheiluoikeus(1997) s. 203-205. Tilanne muuttui nykyiselle kannalle vuonna 1998 säädetyssä asetuksessa.
- 9 Ks. HE 51/ 2000 s. 7
- 10 Ks. urheilijan ansiotuloksi laskettavista eristä HE 51/ 2000 s. 4 ja 9. Silloin, kun Suomessa ei eletty avoimen ammattiuurheilun aikaa, meillä oli useita urheiluseuroja kuten Upon Pallo, Rosenlewin Urheilijat ja Valkeakosken Haka, joiden edustusurheilijoita oli seura lähellä olevan yrityksen palkkalistoilla, vaikka heidän pääasiallinen tehtävänsä saattoi olla urheileminen. Ks. esim. *Antti Tuuri*, UPM-Kymmene, Metsäjätiläisen synty (1999) s. 413. Tästä saattoi syntyä yrityksessä verotusongelmia. Nykyään tällainen dissimulointi ei ole tavallista, mutta sitä kuitenkin esiintyy.
- 11 Ks. esim. *Matti Kurkela*, Pankkitakaukset kansainvälisessä kaupassa (1993) s. 119-151, *Matti Norri*, Takuusitoumus (1993) s. 9-13 ja 20-27 sekä *Heikki Halila*, LM 1999 s. 748-749.
- 12 Kuopiolaisen jääkiekkoseura KalPa:n jouduttua konkurssiin Suomen Jääkiekkoliigan ry käynnisti neuvottelut seuran hallituksen jäsenten henkilökohtaisesta vastuusta hoitamatta jääneestä eläketurvasta. Niistä ei kuitenkaan päästy ratkaisuun, mutta ilmeisesti lähinnä kuluriskin vuoksi ei oikeusjuttuakaan tullut. Näyttää kuitenkin olevan vain ajan kysymys, milloin syntyy tapaus, jossa ajaututaan tuomioistuinkäsittelyyn.
- 13 Kirjoitelman aihepiiriä on käsitelty mm. *Olli Rausteen* teoksessa urheiluoikeus ja julkaisussa *Ari Saarnilehto*(toim.) Joukkueurheilija tapaturma- ja eläketurvasta, Opetusministeriön kulttuuripolitiikan osaston julkaisusarja 3/ 1998. Nämä esitykset ovat säädösmuutosten vuoksi osaksi vanhentuneita, mikä vähentää mahdollisuutta käydä niiden tiimoilta keskustelua.
- 15 Neutraliteettiperiaate on tuttu finanssioikeuden tutkimuksesta ja veropoliittisesta keskustelusta. Ks. esim. *Matti Myrsky*, Osakeyhtiön ja sen osakkeenomistajan

- kahdenkertaisesta verotuksesta (1988) s. 68-70 ja *Seppo Penttilä*, Osakkeen arvo verotuksessa (1991) s. 88-89. Samoilla perusteilla voidaan puhua neutraliteetti-periaatteesta myös sosiaaliturvan osalta, kun kysymys on työnantajista sosiaaliturvan rahoittajina. Ks. periaatteiden tasoista ja lähteistä sosiaalioikeudessa *Kaarlo Tuori*, Sosiaalioikeus (2000) s. 152-157.
- 16 Ks. *Heikki Halila*, Joukkueurheilun yhtiöityminen, Urheilu ja oikeus 1999, s. 14-18.
- 17 Ks. SLU:n hallituksen eettiset suositukset jäsenjärjestöille 10. joulukuuta 1998 s. 12. Tässä asiakirjan kohdassa on ehdotettu määrättäväksi kilpailutoimintaa ohjaavissa säännöissä (kilpailu- ja sarjamääräykset ym.) : ”Mikäli seura ei ole järjestänyt urheilijalle edellä mainittua vakuutusta, seurajohdon vastuuhenkilöt asetetaan liiton kurinpitosäännösten mukaiseen toimitsijakieltoon, ja kilpailusta, johon urheilija on osallistunut, päätetään liiton kilpailusääntöjen mukaan eikä seura voi käyttää urheilijaa edustustehtävissä”. Näistä sanktioista ensimmäinen kohdistuu seura-johtoon ja kaksi viimeisintä itse seuraan, Eettisissä ohjeissa ei suositeta sanktiona rahasakkoa.
- 18 Ks. asetelman johdosta *Heikki Halila*, Miten tehokkaasti urheilun oikeusturvalautakunnasta saadaan oikeusturvaa? DL 1998 s. 14-16
- 19 Ks. Yleisesti viranomaisvalvonnasta sosiaalioikeudessa esim. *Kaarlo Tuori*, Sosiaalioikeus (1995) s. 477 ss.
- 20 Vakuutuslaitoksen informaatiovelvollisuus ilmentää 1990-luvun lainsäädännössä tuntuvasti lisääntynyttä elinkeinonharjoittajan tiedonantovelvollisuutta, joka on tullut esiin myös vakuutussopimuslakia uudistettaessa. Käytännössä tärkeitä elinkeinonharjoittajan informaatiovelvollisuutta koskevia säännöksiä, joilla saatetaan pyrkiä myös oikeuserehdyksen eliminoimiseen, on mm. tilisiirto-, takaus- ja valmismatkalaeissa. Ks. yleisesti esim. *Mika Hemmo*, Sopimusoikeus I (1997) s. 178 ss.
- 21 Ks. regressistä urheilun piirissä KKO 1999: 85 (yhdistyksen vastuu sen jaoston ottamasta luotosta) ja sen johdosta *Heikki Halila*, KKO:n ratkaisut kommentein 1999 II s. 39 sekä yleisesti säännellyissä ja sääntelemättömissä tilanteissa esim. *Juhani Kyläkallio*, Osakeyhtiön hallituksen vastuu (1963) s. 271 ja *Erkki Aurejärvi*, Luotto- ja maksuvälineet (1986) s. 126-127, 184, 242, 315-17 ja 321.
- 22 Ks. lainkohdan johdosta esim. *Mika Hemmo*, Sopimusoikeus I (1997) s. 84
- 23 Sellaista yleistä sääntöä voidaan puoltaa, jonka mukaan edunsaaja-asema riittäisi sopimusvastuun syntymiseen. Ks. taustanäkökohdista *Mika Hemmo*, Sopimus ja delikti (1998) s. 33-35.
- 24 Ks. saaduista kokemuksista HE 51/2000 s. 6-7 sekä keskusjärjestön valvontakeinoista *Heikki Halila*, Miten tehokkaasti urheilun oikeusturvalautakunnasta saadaan oikeusturvaa? DK 1998 s. 14-17
- 25 Ks. *Heikki Halila*, Joukkueurheilun yhtiöityminen, Urheilu ja oikeus 1999, s. 7-8
- 26 Ks. HE 51/ 2000 s. 11
- 27 Ks. HE 51/ 2000 s. 11
- 28 Ks. HE 51/ 2000 s. 11
- 29 Ks. asian johdosta *Ari Saarnilehto*, Lopuksi julkaisussa Joukkueurheilija tapaturma- ja eläketurvasta, Opetusministeriön Kulttuuripolitiikan osaston julkaisusarja 3/ 1998 s. 79
- 30 Ks. oikeudenvastaisuusopista esim. *Mika Hemmo*, Sopimus ja delikti (1998) s. 97 ss. ja *Matti Rudanko*, LM 1999 s. 465-468.
- 31 Ks. *Ari Saarnilehto*, Lopuksi julkaisussa Joukkueurheilijan tapaturma- ja eläketurvasta, Opetusministeriön Kulttuuripolitiikan osaston julkaisusarja 3/ 1998 s. 80.
- 32 Ks. *Mika Hemmo*, Sopimus ja delikti (1998) s. 102 ss.
- 33 Ks. asian tiimoilta esim. KKO 1999:32 sekä sen johdosta *Heikki Halila*, LM 1999 s. 741-745 ja siellä viitattua kirjallisuutta.
- 34 Ks. *Olli Mäenpää*, LM 1992 s. 935 ja 938
- 35 Ks. DL 2000 s. 494 ja 502. Asianajajaliiton kurinpitovaliokunta totesi, että pakollista vastuuvakuutusta koskeva ohje on tarkoitettu turvaamaan asiakas asianajajan mahdollisten laiminlyöntien ja virheiden aiheuttamilta vahingoilta ja siten lisäämään luottamusta asianajajakuntaan. Asianajajaan kohdistuvan valvonnan funktio on siten toinen kuin urheilun lajiliiton tässä tarkasteltavassa valvonnassa.
- 36 Ks. esim. *Heikki Halila*, Suomen asianajajaliitto yhdistyksenä (1988) s. 56
- 37 Kirjallisuudessa tähän asti esitetyt kannanmääritykset eivät ole kokonaisuudessaan ajantasaisia lainsäädäntömuutoksen vuoksi. Niitä ei tule kuitenkaan

- tässä sivuuttaa. *Olli Rauste* kirjoitti vuonna 1997, jolloin valvontavelvollisuus kuului SLU:lle, että SLU:n voitaneen on katsoa hoitaneen ainakin osaksi julkisoikeudellista tehtävää huolehtiessaan valvontatehtävistä. Ks. *Rauste, Urheilu-oikeus* (1997), 200. Tähän edellä omaksutusta poikkeavaan käsitykseen on saattanut vaikuttaa se Rausteen esittämä seikka, että SLU sai tehtävää varten määräyksiä sosiaali- ja terveysministeriöltä. Rauste piti kuitenkin kyseenalaisena, voitaisiinko SLU:n katsoa laiminlyöneen valvontatehtävää siinä määrin, että sen tulisi korvata urheilijalle aiheutunut vahinko. Rauste viittaisi erityisesti siihen, ettei SLU:lla ollut käytettävissään pakotteita vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyöneitä seuroja kohtaan. Näin olikin asian laita. Edes sen lajiliiton erottamiseen SLU:sta ei ollut perusteita, jonka jäsenseura oli laiminlyönyt vakuuttamisvelvollisuuden. Lajiliittojen sanktiot ovat valvontatehtävässä tehokkaampia kuin aikaisemmin SLU:n
- Vaikka katsottaisiin, että lajiliiton valvontatoimintaan sisältyy julkisen vallan käyttämistä, ei nykytilanteessakaan tulisi käsitykseni mukaan päätyä siihen, että lajiliitto joutuisi korvaamaan urheilijan kärsimän vahingon. Ks. myös *Tuomo Ratinen*, Joukkueurheilijan ansiosidonnaisen eläke- ja tapaturmajärjestelmän kehitys ja erityispiirteet s. 24-25 julkaisussa *Ari Saarnilehto* (toim.) Joukkueurheilijan tapaturma- ja eläketurvasta, Opetusministeriön Kulttuuripolitiikan osaston julkaisusarja 3/ 1998, jossa Rausteeseen viitaten suhtaudutaan epäillen SLU:n mahdollisuuteen voivan joutua korvausvelvolliseksi.
- 38 Ks. *Mika Hemmo*, Sopimus ja delikti (1998) s. 72-76. Ks. myös mainittu teos s. 77-82, jossa on arvioitu sopimuksenkaltaisia piirteitä Vahl 5:1:ssä tarkoitettujen erityisen painavien syiden kannalta. Tämä näkökulma on huomionarvoinen myös esillä olevan tilanteen kannalta. Valvontavelvollisuus, jossa sanktiot eivät ole tehokkaita, ei kuitenkaan rinnastu niihin tilanteisiin, jotka ovat olleet kirjallisuudessa esillä.
- 39 Ks. *Mika Hemmo*, Sopimus ja delikti (1998) s. 382-383, jossa on esitetty kyseinen yhteenvedonomainen päätelmä. Hemmon teoksessa ei ole tarkasteltu sosiaaliturvalainsäädäntöä vastuumuotojen erottelun kannalta.
- 21 40 Ks. asian tiimoilta esim. HE 1977:28 s. 158, *Per Samuelsson*, Information och ansvar (1991) s. 255 ja *Gösta Kedner – Carl Martin Roos*, Aktiebolagslagen II (1996) s. 263
- 41 Ks. ratkaisun johdosta *Heikki Halila – Lauri Tarasti*, Yhdistysoikeus (1996) s. 439-440.
- 42 Ks. esim. *Pauli Koski – C.G. af Schulten*, Uusi osakeyhtiölaki selityksin II (2000) s. 601-605.
- 43 Ks. esim. *Manne Airaksinen – Jyrki Jauhiainen*, Osakeyhtiölaki (1997) s. 563.
- 44 Ks. esim. *Ari Savela*, Vahingonkorvaus osakeyhtiössä (1999) s. 102 ja 104-105, *Timo Rapakko*, Osakeyhtiön johdon huolellisuusvelvoite kehittyneillä pääomamarkkinoilla (1990) sekä *Manne Airaksinen – Jyrki Jauhiainen*, Osakeyhtiölaki (1997) s. 563.
- 45 Ks. *Heikki Toiviainen*, Johtajan ja tilintarkastajan vastuusta osakeyhtiössä, LM 1994, s. 1044-1048
- 46 Ks. esim. *Lars Erik Taxell*, Bolagsledningens ansvar (1983) s. 63
- 47 Ks. esim. *Jan Kleineman*, Ren förmögenhetsskada (1987) s. 312 ja *Per Samuelsson*, Information och ansvar (1991) s. 259
- 48 Ks. *Lars Erik Taxell*, Bolagsledningens ansvar (1983) s. 55-56 ja *Jan Kleinemann*, Ren förmögenhetsskada s. 312 ss. Ks. samansisältöisesti myös *Rolf Dotevall*, Skadeståndsansvar för styrelsesledamot och verkställande direktör (1989) s. 451, *Håkan Nial*, Svensk associationsrätt I huvuddrag (5. upplagan, redigerad av Svante Johansson, 1991) s. 309 sekä *Gösta Kedner – Carl Martin Roos*, Aktiebolagslagen II (1996) s. 263-264.
- 49 Ks. yleisesti esim. *Ari Savela*, Vahingonkorvaus osakeyhtiössä (1999) s. 105.
- 50 Ks. *Jan Kleineman*, Ren förmögenhetsskada (1987) s. 312 ss.
- 51 Ks. *Ari Savela*, Vahingonkorvaus osakeyhtiössä (1999), s. 105
- 52 Ks. HE 64/ 1988, s. 61
- 53 Ks. *Lars Erik Taxell*, Bolagsledningens ansvar (1983) s. 55-56 ja *Jan Kleineman*, Ren förmögenhetsskada (1987) s. 312 ss
- 54 Ks. HE 51/ 2000 s. 11
- 55 Ks. kysymyksenasettelusta esim. *Manne Airaksinen – Jyrki Jauhiainen*, Osakeyhtiölaki (1997) s. 563
- 56 Ks. kirjallisuuden osalta *Ari Savela*, Vahingonkorvaus osakeyhtiössä (1999) s. 214 av. 6 ja siellä viitattua kirjallisuutta.
- 57 Ks. *Mika Hemmo*, Sopimus ja delikti (1998) s. 330

- 58 Ks. esim. *Risto Nuolimaa*, LM 1987 s. 183 ja *Juhani Kyläkallio – Olli Irola – Kalle Kyläkallio*, Osakeyhtiö (1997) s. 552
- 59 Ks. päättelyn tiimoilta *Pekka Timosen* tapauskommenttia KKO 1998: 115 teoksessa *Pekka Timonen*, KKO:n ratkaisut kommenttein 1998 II s. 230-231
- 60 Ks. KKO 1991: 32 sekä *Mika Hemmo*, Sopimus ja delikti s. 101-102 sekä *Pekka Timonen*, Kommentti KKO:n ratkaisusta 1998: 115 teoksessa KKO:n ratkaisut kommenttein 1998 II s. 231
- 61 Ks. RL 36:1:een liittyvistä näkökohdista kuvaillun tilanteen tiimoilla *Ari-Matti Nuutila*, Petos ja muu epärehellisyys teoksessa *Rikosoikeus* (WSLT 1999) s. 783-785.
- 62 Ks. *Ari-Matti Nuutila*, Petos ja muu epärehellisyys teoksessa *Rikosoikeus* (WSLT 1999) s. 783-785.
- 63 Ks. *Ari-Matti Nuutila*, Petos ja muu epärehellisyys teoksessa *Rikosoikeus* (WSLT 1999) s. 804
- 64 Ks. HE 66/ 1988, s. 137-138
- 65 Ks. *Raimo Lahti*, LM 1991, s. 1178
- 66 Ks. esim. *Mika Hemmo*, Sopimus ja delikti (1998) s. 120-130
- 67 Ks. KKO 1996: 49 ja sen johdosta *Heikki Halila*, DL 1996 s. 433-434.
- 68 Ks. *Heikki Halila – Lauri Tarasti*, Yhdistys-oikeus (1996) s. 833-836.
- 69 Yhdistyslakia koskevassa hallituksen esityksessä on katsottu, että jos tässä lainkohdassa tarkoitettu vastuuvollinen on työntekijän asemassa yhdistyksessä, hänen korvausvelvollisuutensa ei määräydy 1 ja 2 momentin mukaisesti vaan siten kuin työntekijän vastuu muutenkin. Ks. HE 64/ 1998 s. 61. Tekstiyhteydessä puhutaan kuitenkin vain sopimuksenulkoisesta eikä siis sopimusvastuusta.
- 70 Ks. HE 64/ 198 s. 60-61
- 71 Ks. perusteluista KM 1984: 1 s. 254
- 72 Ks. miten asiaa on arvioitu lähes puoli vuosisataa sitten, V. Merikoski – Pentti Kurkela, Yhdistyslainsäädäntö selityksineen (1955) s. 99-100. Nytemmin ei tällaisia vertailuja ole juuri tehty..
- 73 Ks. HEE s. 139 julkaisussa Yhdistyslaki, lain-tarkastuslautakunnan lausunto N:o 3/ 1987.
- 74 Ks. HE 64/ 1988 s. 61
- 75 Ks. esim. *Heikki Halila*, Joukkueurheilun yhtiöityminen, Urheilu ja oikeus 1999 s. 14
- 76 Ks. HE 64/ 1988 s. 61
- 77 Ks. HE 64/ 1988 s. 61
- 78 Yhdistyslain tulkinnassa on saatettu monin kohdin poiketa hallituksen esityksen nimenomaisista kannanotoista se perusteella, että ne on riitautettu eduskunkakäsittelystä. Ks. *Heikki Halila*, Piirteitä yhdistyslain rikkomisesta, LM 1989 s. 1032-1047. Tällaisessa tilanteessa poikkeamiseen on todellakin painava peruste.
- 79 Ks. esim. *Aulis Aarnio*, Oikeussäännösten tulkinnasta (1982) s. 102
- 80 Oikeuskirjallisuuden osalta voidaan kirjata ensiksikin Rausteen kanta, jonka mukaan yhdistyslakiin perustuva korvausvastuu pe-laajaa kohtaan rajoittuu vain yhdistyslain ja yhdistyksen sääntöjen rikkomiseen ja että urheiluseuran hallituksen jäsenet ovat rikkoneet vain urheilija sosiaaliturvasta annettua asetusta. Ks. *Olli Rauste*, Urheilu-oikeus (1997) s. 200. Yhdistyslakikommentaari ei asiaa ole käsitellyt urheilijoiden sosiaaliturvan vajeen kannalta. Siinä on kuitenkin katsottu, että hallituksen jäsenet voivat huolellisuusvelvollisuuden perusteella joutua korvausvelvolliseksi muun lain kuin yhdistyslain rikkomisesta, jos ovat laiminlyöneet valvoa yhdistyksen toimihenkilöä. Ks. *Heikki Halila – Lauri Tarasti*, Yhdistys-oikeus (1996) s. 432. Kommentaarin esitys tukeutuu hallituksen esitykseen. Urheilijoiden sosiaaliturvalakia koskevassa hallituksen esityksessä puollettu kanta on se, että korvausvastuu voidaan ulottaa seuran hallinnosta vastuussa oleviin. Ks. HE 51/ 2000 s. 11. Tässä yhteydessä ei ole kerrottu, mitä seuran hallinnosta vastuussa olevilla tarkoitetaan.
- 82 Ks. HE 89/ 1985 s. 21
- 83 Ks. ratkaisun johdosta tältä osin *Asko Lehtonen*, LM 1990 s. 1062
- 84 Ks. tapauksen johdosta *Mika Hemmo*, Sopimus ja delikti (1998) s. 65. Ennakkopäätös koski tekohetken jälkeen tapahtuneen dekriminalisoinnin vaikutusta varallisuusvahinkojen korvausvelvollisuuteen. Ratkaisun sanamuoto jättää avoimeksi sen kysymyksen, olisiko ollut mitään muuta perustetta vahingon korvaamiseen, kun mihinkään muuhun ei ollut vedottu. Sellaista ei kuitenkaan liene normaalisti tällaisessa tilanteessa esitettävissä.
- 85 Ks. HE 51/ 2000 s. 11